

Johannes Saarinen

Nuorten työpajat nuorisotakuun toteuttajana

Pajanuorten kokemuksia työpajatoiminnasta, elämäntilanteestaan ja ympäröivistä palveluista

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Hyvinvointi ja toimintakyky

Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto (Sosionomi YAMK)

Opinnäytetyö

Kevät 2015

<p>Tekijä Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Johannes Saarinen Nuorten työpajat nuorisotakuun toteuttajana Pajanuorten kokemuksia työpajatoiminnasta, elämäntilanteestaan ja ympäröivistä palveluista</p> <p>58 sivua + 1 liite Kevät 2015</p>
Tutkinto	Sosionomi ylempi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja	Lehtori Mervi Nyman
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista tukea nuori kokee saavansa elämäntilanteeseensa Omnian nuorten työpajoilta ja millaisia yhtymäkohtia nuorten kokemuksilla työpajatoiminnasta sekä ympäröivistä palveluista on nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteiden kanssa. Opinnäytetyöstä syntyvien johtopäätöksien tavoitteena on ohjata työpajatoiminnan kehittämisen suuntaa yhtenä välityömarkkinoiden toimijana. Opinnäytetyö antaa kuvan, miten nuoren kokemus työpajatoiminnasta tukee nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteita ja toteuttaako toiminta sitä, mitä laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta määrätään työkokeilun tavoitteeksi.</p> <p>Omnian nuorten työpajat ovat osa Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omniaa. Omniassa on kymmenen ammatillista työpajaa 17–24-vuotiaalle nuorille. Omnian työpajoilla nuoret ovat pääsääntöisesti työkokeilussa olevia työttöminä työnhakijoita.</p> <p>Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Tutkimusmetodina käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Aineiston käsittelyssä on käytetty teemoittelua ja aineistolähtöistä sisälönanalyysia. Aineisto koostuu kymmenestä, vuonna 2014 Omnian nuorten työpajoilla olleen, nuoren haastattelusta. Opinnäytetyön teoriapohja rakentuu psykososiaalisen ohjauksen, sosiaalipedagogiikan ja syrjäytymisen käsitteistä.</p> <p>Opinnäytetyön mukaan yksi keskeisistä nuoren pajajaksolle antamista tavoitteista oli terveydentilan kohentaminen, liittyen psyykkiseen hyvinvointiin ja sitä kautta kokonaisvaltaiseen voimaantumiseen. Työpajatoiminnassa olevat nuoret toivat kokemuksensa terveyspalvelujen riittämättömyydestä esille. Opinnäytetyö tutkimuksessa ilmeni toisaalta myös, että terveyspalveluja on tarjolla, mutta ne eivät nuorten kertoman mukaan auta heidän elämäntilanteeseensa.</p> <p>Tulokset osoittavat, että Omnian työpajoilla tapahtuvassa ohjaamisessa ilmeneviä elementtejä ovat yksilöllinen huomioiminen, rauhallinen ja kärsivällinen ohjaustyyli, ajan antaminen, vertaistuki sekä huomioivat ja keskustelutukea antavat ihmiset. Nuorten kokemukset pajalta saatavasta psykososiaalisesta tuesta ja työelämään liittyvien taitojen karttumisesta vastaavat nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteeseen tunnistaa nuorten syrjäytymisvaaraan liittyviä tekijöitä, estää ulkopuolisuutta ja edistää työllistymistä.</p>	
Avainsanat	nuorten työpajat, nuorten yhteiskuntatakuu, syrjäytyminen

Author Title	Johannes Saarinen The Youth Workshops as an implementation of the youth guarantee Young people's experience of the operation of the workshop , life situation and the surrounding services
Number of Pages Date	58 pages + 1 appendices Spring 2015
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor	Mervi Nyman, Senior Lecturer
<p>The aim of this thesis was to find out what kind of support young people experience having at Omnia youth workshops and what kind of confluence the experiences of young people at Omnia workshops and the surrounding benefits have with the goals of the youth guarantee. The target of the conclusions made based on this thesis is to guide the direction of Omnia youth workshops development as a player in the intermediate labor market. The thesis gives a picture of how a young person's experience of Omnia workshops supports the goals of the youth guarantee and if the work at the workshops implements the goals stated in the Act on the Public Employment and Business.</p> <p>Omnia youth workshops are a part of Espoo region's education and training centre Omnia. There are ten workshops for 17-24-year-old people at Omnia. The young mainly participate in the as unemployed job seekers to gain work experience.</p> <p>The thesis was conducted a qualitative study. The research method used in this thesis was a semi-structured theme interview. The research material were processed by thematization and content analysis.</p> <p>The material consists of ten interviews conducted on young people at Omnia's workshops in the year 2014. The theoretical base of this thesis is based on the concepts of psycho-social guidance, social pedagogy and social exclusion.</p> <p>On the basis of the thesis, one of the main goals given by the young for their time at the workshops was to improve their health, especially their mental health and empowerment. The young people involved in Omnia's workshops also highlighted their experiences of the inadequacy of health services. The young also reported that health services were available, but they did not help in their life situation</p> <p>The results show that the elements of guidance in Omnia are individual attention, calm and patient control style, giving time, peer support, as well as discussion supportive staff. Young people's experiences of the psycho-social support and work-related skills gained during the workshop meet the youth guarantee's objective to identify factors related to young people's risk of exclusion, to prevent becoming an outsider, and to promote the employment of the young.</p>	
Keywords	youth workshops, youth guarantee, exclusion

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nuorten ulkopuolisuus ja yhteiskuntatakuu	3
2.1	Nuorten syrjäytyminen	3
2.2	Nuorten yhteiskuntatakuu	8
2.3	Koulutustakuu ja yhteishakuvelvollisuus	11
2.4	Nuorten yhteiskuntakuuseen liittyviä tutkimuksia ja hankkeita	12
3	Työpajatoiminta	15
3.1	Nuorten työpajatoiminta ja työkokeilu	15
3.2	Omnian nuorten työpajat	16
3.3	Työpajoilla tapahtuva ohjaaminen ja psykososiaalinen työskentely	18
3.4	Työpajatoiminnan pedagogiikkaa	20
4	Tutkimuksen toteuttaminen	24
4.1	Opinnäytetyötutkimuksesta	24
4.2	Aineiston keruu	25
4.3	Aineiston analyysi	26
4.4	Haastatelluista nuorista	29
5	Työpajanuoren kokemuksia Omnia Nuorten työpajojen- ja nuorisotakuuseen liittyvistä palveluista	31
5.1	Henkilökohtaiset tavoitteet ja lähtökohta työkokeilutoiminnalle	31
5.2	Työkokeilujakson sujuminen Omnia nuorten työpajoilla	34
5.3	Kokemuksia nuorisotakuuseen liittyvistä palveluista	36
5.4	Nuoren antamia kehittämisehdotuksia ja näkemyksiä tulevaisuudestaan	39
6	Johtopäätökset	44
6.1	Nuoret kokevat epävarmuutta tulevaisuudessaan	44
6.2	Nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvien palvelujen parempi saatavuus	46
6.3	Työpajatoiminnan merkitys nuorisotakuun yhtenä toteuttajana	48
7	Lopuksi	51
7.1	Pohdintaa opinnäytetyöstä	51
7.2	Kehittämiseen näkökulmia	52
	Lähdeluettelo	55

Liite 1. Teemahaastattelurunko

1 Johdanto

Vuoden 2014 heinäkuussa alle 25 -vuotiaita nuoria oli työttömiä n. 46 000 (Suomen virallinen tilasto 2014.) Luku on suuri, vaikka osan työttömyys liittyykin väliaikaiseen siirtymävaiheeseen, esimerkiksi jatko-opiskelujen aloittamisen tai työelämään siirtymisen väliin jäävään lyhyeen työttömyysjaksoon.

Nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin palveluihin käytetään vuosittain noin 230 miljoonaa euroa. Se on paljon, mutta noin kolme kertaa enemmän, 698 miljoonaa euroa, käytetään toimeentulotukeen ja työttömyysturvaan yhteensä. (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013 2013: 9.) Yhden työelämän ulkopuoliseksi jäävän perustoimeentulon kustannukset 40 vuoden ajalta ovat noin 750 000 euroa. Tähän summaan ei vielä sisälly muut mahdolliset sosiaalietuudet tai syrjäytymisen kustannukset, eivätkä yhteiskunnan menettämät verotulot ja työn tuottama arvonlisä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012: 8.)

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus asetti nuorten syrjäytymisen ehkäisyn yhdeksi kärkihankkeekseen. Hallitusohjelmassa nuorten syrjäytymiskehitykseen puututaan yhteiskuntatakuulla: Tavoitteena on, että kaikille nuorille luodaan realistiset mahdollisuudet suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto ja työllistyä. Samalla kiinnitetään huomiota siihen, että nuoret eivät ajaudu liian pitkään jaksoon ilman minkäänlaista aktiivista toimintaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012: 7.) Nuorisotakuun tavoitteena on saada entistä useampi nuori perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja työmarkkinoille. Tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä varhaisella tuella ja sitä kautta lisätä nuorten hyvinvointia sekä osallisuutta yhteiskunnassa. Nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteena on varmistaa, että Suomessa on osaavaa työvoimaa myös tulevaisuudessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013b: 1.)

Opinnäytetyötutkimuksen aiheena on selvittää, millaista tukea nuoret kokevat työpajalta saavansa. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millaisia yhtymäkohtia nuorten kokemuksilla työpajatoiminnasta ja ympäröivistä palveluista on nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteiden kanssa. Opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppanina toimii Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajat.

Omnia nuorten työpajojen näkökulmasta tutkimuksen tavoitteena on saada näkyviin, millaiseksi nuori arvioi työpajatoiminnan roolia hänen elämäntilannetta tukevana toimijana. Nuorten kokemuksia työpajatoiminnasta ja ympäröivistä palveluista tarkastellaan nuorten yhteiskuntakuun toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden kanssa. Näistä syntyvien johtopäätöksien tavoitteena on tukea työpajatoiminnan kehittämisen suuntaa yhtenä välityömarkkinoiden toimijana. Opinnäytetyö antaa kuvaa, toteuttaako toiminta sitä mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (28.12.2012/916) määrätään työkokeilun tavoitteeksi ja tukeeko toiminta nuorten yhteiskuntakuun tavoitteita. Työpajaorganisaatiosta opinnäytetyönteossa tukea ja vinkkejä on antanut työpajakoordinaattori Sirkku Reponen.

Opinnäytetutkimuksen yhteydessä nuoret ovat päässeet keskustelemaan omaan elämäntilanteeseen liittyvistä asioista sekä ilmaisemaan mielipiteitään. Lisäksi opinnäytetutkimus parhaassa tapauksessa edesauttaa nuoren oman äänen kuulluksi tulemistä ja osallisuuden kokemusta. Toimin opinnäytetyötä tehdessä Omnian nuorten työpajoilla työpajakuraattorina, omassa työskentely-ympäristössä tutkimukseen osallistujat ovat helposti tavoitettavissa.

Tutkittavaa asiaa on lähestytty nuoren kokemuksia ja näkemyksiä tarkastelemalla. Pajaorganisaatiossa työskentelevien näkemys on tästä tutkimuksessa rajattu tietoisesti pois. Nuoren kokemus palvelun hyödyistä, saadusta tuesta ja ympäröivistä palveluista on tärkeää saada esille. Pajatoiminnalla on sekä inhimillistä että yhteiskunnallista merkitystä. Kansantaloudellista merkitystä voidaan arvioida tilastojen avulla, mutta inhimillistä merkitystä ei voida hinnoitella. Inhimillisen merkityksen hahmottamista voi auttaa kyseessä olevan ilmiön ymmärtäminen. Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella yhtä työpajatoimintaa ilmiönä ja yhteiskunnallisena toteuttajana.

2 Nuorten ulkopuolisuus ja yhteiskuntatakuu

2.1 Nuorten syrjäytyminen

Ulkopuolille jääminen, *syrjäytyminen*, -käsite jakaa mielipiteitä. Syrjäytyminen käsitetään herkästi yksilöpsykkisenä ongelmana tai vähintäänkin käyttäytymistaipumukseksi, joka toisilla on ja toisilla ei. Tämä on ongelmallista jo sen vuoksi, että kaikki samassa tilanteessa olevat eivät suinkaan ole syrjäytyjiä, eikä tietty sosiaalinen ongelma välttämättä aiheuta syrjäytymistä. Haasteena on, millä perusteella määritellään syrjäytyneeksi. (Lämsä 2009: 29.)

Käsitteellä syrjäytyminen viitataan yleisesti niihin toiminnan ja tarpeentyydytyksen puutteiloihin, jotka ovat seurausta yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden ulkopuolelle jäämisestä taikka joutumisesta, sekä näillä alueilla tarvittavien ja jaettavien pääoman muotojen puutteista (Lämsä 2009: 30.). Syrjäytyminen käsitteenä on yleistynyt sosiaali- ja nuorisoalan tutkimuksessa ja keskustelussa, joten käytettäköön sitä tässä opinnäytetyössäkin.

Myrskylä on analysoinut 15–29 -vuotiaiden syrjäytymistä Tilastokeskuksen vuoden 2010 työssäkäyntitilastojen avulla. Tutkimuksessa syrjäytyneiksi luokiteltiin ne perusteen koulutuksen varassa olevat, jotka eivät ole ilmoittautuneet työttömiksi. Syrjäytyneitä ovat myös ne työttömät ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Myrskylä rajasi myös alle 7-vuotiaiden lasten äidit pois syrjäytyneistä. Heistä tämän määritelmän mukaan syrjäytyneiksi katsotaan 51 340, joka on viisi prosenttia ikäryhmästä. 15–29 -vuotiaita vuonna 2010 oli noin 1 006 000.

Tästä määrästä työttömiä työnhakijoita oli 18 830 ja muita työvoiman ulkopuolisia 32 511. Heistä syrjäytyneitä oli 15 %. Myrskylän raportin mukaan nämä katsotaan pahiten yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden ulkopuolelle jääneiksi. Syrjäytyminen koskee erityisesti nuoria miehiä. Vuonna 2010 kaksi kolmasosaa syrjäytyneistä nuorista oli miehiä, joita oli 64 prosenttia ja naisia 36 prosenttia. Pelkän peruskoulutuksen varassa oli kaikkiaan 218 932 15–29 -vuotiaista miehistä. (Myrskylä 2012: 2, 3.)

Vuonna 2012 työttömien ja ulkopuolisten 15–29 -vuotiaiden nuorten yhteenlaskettu määrä oli 132 600, mikä oli noin 13 prosenttia ikäluokasta. Näistä täysin tilastojen ulkopuolisia oli noin 22 600, joka on noin 10 000 vähemmän kuin vuonna 2010. Nämä 32 511 ulkopuolista nuorta eivät käy töissä tai opiskele, eivätkä näy missään tilastoissa. Tilastollisesti kukaan ei tarkkaan tiedä, millaisia he ovat tai mitä he tekevät. (Tuusa ym. 10.)

THL:n Kansallinen syntymäkohortti 1987 – tutkimuksessa on seurattu suomalaisten viranomaisten ylläpitämien rekisterien avulla kaikkia vuonna 1987 Suomessa syntyneitä noin 60 000 lasta sikiökaudelta vuoden 2008 loppuun saakka. Aineiston avulla on tutkittu nuorten syrjäytymistä ja siihen liittyviä tekijöitä. Tutkimuksen mukaan nuorilla joilla on ainoastaan peruskoulu suoritettuna, kerääntyy enemmän hyvinvointiin liittyviä ongelmia. Jotta nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteet saavutettaisiin alueellisesti tasaisesti, toisen asteen koulutuspaikkoja tulee lisätä niillä alueilla, missä kouluttamattomuus on yleistä. Uusimaa alueena vetää muuttoliikkeen myötä puoleensa koulutettuja henkilöitä ja näyttää tilastojen valossa positiivisena. Huomattavaa kuitenkin on seurattaessa koulunsa Uudellamaalla aloittaneita, on näistä nuorista ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa vuonna 2009 yli viidennes. Tämä on reilusti yli maan keskiarvon, sen ollessa 16,9 prosenttia. (Paananen ym. 2012: 30, 39.)

Vaikka Kansallinen syntymäkohortti 1987 – tutkimuksen tulosten valossa suurin osa nuorista aikuisista voi hyvin, kertovat tulokset myös pahoinvointiongelmien kasaantumisesta sekä ylisukupolvisista prosesseista. Tutkimuksen mukaan vanhempien taloudellinen tilanne on yhteydessä lasten ja nuorten hyvinvointiin, vaikuttaen aikuisikään saakka. Vanhempien heikko koulutus, taloudellinen tilanne ja sosioekonominen asema vaikuttavat jälkikasvun mahdollisuuksiin taloudellisesti itsenäiseen elämään ja näkyvät mielenterveyden haasteina. Tutkimuksen tulokset kertovat ylisukupolvisuudesta, lapsuuden olosuhteilla on huomattava vaikutus myöhempään hyvinvointiin, esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten vanhemmat ovat keskimäärin heikommin koulutettuja ja heillä on useammin toimeentulo-ongelmia. (emt. 37, 41.)

Nuorisopsykiatrian potilasmäärät ja avohoidon käynnit ovat lisääntyneet tasaisesti vuodesta 2006. Avohoidon nuorisopsykiatrian potilasmäärät ovat nousseet 2006 vuodesta alkaen 68 prosentilla. Vuonna 2011 mielenterveydellisistä syistä työkyvyttömyyseläkkeelle jäi mielenterveyden häiriön perusteella 1569 alle 30-vuotiaasta, mikä on enem-

män kuin koskaan aiemmin. Positiivista on se, että vain reilut puolet tästä määrästä oli enää eläkkeellä vuoden kuluttua. (Allianssi 2014: 25.)

Paanasen mukaan nämä korrelaatiot eivät kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki vain peruskoulun käyneiden vanhempien lapset tulisivat tarvitsemaan psykiatrisia erityispalveluita tai että lapsuuden olosuhteet olisivat määrääviä myöhemmän hyvinvoinnin suhteen. Tärkeässä asemassa hyvinvoinnin kehittymiselle ovat myös lapsuudenkodin sekä yhteiskunnan arvot ja asenteet, jotka myös siirtyvät sukupolvelta toiselle. (Paananen ym. 37, 41)

Anna-Liisa Lämsä on tutkimuksessaan selvittänyt lasten ja nuorten syrjäytymisongelman laatua ja dynamiikkaa sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Tutkimusaineistona olivat 990 alle 25-vuotiaan sosiaalihuollon lastensuojelun tai toimeentulotuen asiakkaan asiakirjat vuosilta 1992–1997. Huomion kohteina olivat erityisesti lasten ja nuorten erilaiset hyvinvoinninongelmat sosiaalihuollon asiakkuuden perusteina ja lasten ja nuorten syrjäytymisen kuvaajina. (Lämsä 2009: 18)

Sosiaalisen integraation ongelmat näyttäytyivät tutkimuksessa ensisijaisesti perheongelmina, jotka tutkijan mukaan voidaan tiivistää kahteen toisiinsa kietoutuvaan selitysmalliin. Niin kuin edellä mainitussa, Kansallinen syntymäkohortti 1987 – tutkimuksessakin on havaittavissa, kyse on toisaalta perheongelmien periytymisestä, ylisukupolvisuudesta.

Toisaalta kyse on aikuisuuden ja lapsuuden välisen rajojen epäselvyydestä. Epäselvyydellä Lämsä tarkoittaa lapsia, jotka ovat jääneet vailla riittävää huolenpitoa eikä aikuinen ole kyennyt toimimaan niin, että lapsen perustarpeet olisi tullut tyydytetyksi. Myös lapsen toimiminen nuoruuden ajankohtaa vastaavalla tavalla jo varhaisessa ikävaiheessa ilmentää aikuisuuden ja lapsuuden välisen rajan häilymistä. Toisin sanoen lapsi ei ole saanut olla lapsi.

Aikuisuuden ja lapsuuden välisen rajan epäselvyyden toisena ilmentymänä ovat nuoret, jotka eivät ole kasvaneet aikuisiksi ja ottaneet vastuuta. Siinä kyse on nuorten aikuisten negatiivisesta riippuvuussuhteesta omiin vanhempiinsa tai yhteiskunnan auttamisorganisaatioon. (emt: 219)

Huostaanotetuista nuorista suurin syrjäytymisriski on teini-iässä kodin ulkopuolelle sijoitetuilla pojilla, jotka ovat asuneet monessa sijoituspaikassa. Heistä yli kolme neljäsosaa on nuorina aikuisina vailla peruskoulun jälkeistä koulutusta.

Kaiken kaikkiaan asumisentilanne korreloi syrjäytymisen kanssa. Joka kymmenes syrjäytyneistä nuorista on asunnoton, mikä lisää nuoren haasteellista tilannetta. (Myrskylä 2012: 6, 8).

Yksi näkökulman nuorten syrjäytymistä koskevaan keskusteluun ovat tutkimustulokset nuorten koulu-uupumisesta. Tämän asian esiintuominen antaa mahdollisuuden ymmärtää kouluvaikeuksia nuorten jaksamisen näkökulmasta. Nuorten uupuminen on yhteydessä koulua koskeviin tavoitteisiin, riittämättömyyden tunteisiin sekä kyyniseen asenteeseen ja sitoutumattomuuteen koulua kohtaan. Koulu-uupumus voi johtaa ongelmien kasautumiseen ja masentuneisuuteen. (Notkola. ym 2013: 91)

Salmela-Aro ja Tuominen-Soini toteavat tutkimustensa perusteella, että koulu-uupumusta ehkäisee suorituskeskeisyyden vähentäminen. Kilpailua ja suorituskykyä korostavassa oppimisympäristössä saattavat väsyä nekin oppilaat, joille koulunkäynti on ollut luonnistuvaa. (Salmela-Aro & Tuominen-Soini 2013: 252)

Työpajayhdistys on ollut kehittämässä opinnollistamisen toimintamallia, jotta työpajoilla karttuvan oppiminen voidaan näyttää toteen. Työpajayhdistys on ollut mukana Ammatiosaamista välityömarkkinoilta -hankkeessa (2011–2014), joka on sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama ESR-hanke. Hankeen tavoitteena on ollut kehittää ja levittää opinnollistamisen toimintamallia, jonka avulla työpajoilla ja muissa välityömarkkinoilla toimivissa organisaatioissa pystyttäisiin hankittu osaaminen paremmin näyttämään toteen esimerkiksi ammatillisille oppilaitoksille ja työnantajille. Osaamistodistuksen ansiosta erilaisissa oppimisympäristöissä hankittu osaaminen tulee vertailtavaksi ja paremmin valmentautujan hyödyksi työllistymispolun edistämisessä. (Työpajayhdistys.)

Salmela-Aron ja Tuominen-Soinin (2013) tutkimusten perusteella, koulu-uupumusta ehkäisee oppimisympäristö, jossa suorituskeskeisyys ja kilpailuhenkisyys ei ole korostunut. (Salmela-Aro & Tuominen-Soini 2013: 252) Salmela-Aron ja Tuominen-Soinin näkemys tukee vaihtoehtoisissa oppimisympäristössä tapahtuvan osaamisen todentamista.

Nuorilta, jotka eivät ole saaneet koulutus tai työpaikkaa puuttuu usein kyky päätellä, että heidän oma aktiivisuus, suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus ovat keskeisessä asemassa ongelmanratkaisussa ja elämänhallinnassa. Vanhemman kannustus ja tuki varhaisvaiheessa on asiantuntijoiden mukaan keskeisessä asemassa jotta nuori oppii toimimaan itsenäisesti omassa elämässään. Jos nuoren vanhemmilta puuttuu kyvykkyyttä tukea lapsiaan, voi jonkun muunkin aikuisen tuki ja arvovalta olla ensiarvoisen

hyödyllistä nuoren itsenäistymisessä ja kyvyssä ratkaista elämänongelmiaan. (Kuokkanen 2011: 113.)

Vuonna 2010 vain peruskoulun suorittaneiden työttömyysaste oli lähes 20 prosenttia, keskiasteen suorittaneiden 12 prosenttia ja korkea asteen suorittaneiden 5 prosenttia. Heikosti koulutettujen työttömyyteen vaikuttaa yhteiskuntarakenteen muutos. perusasteen työpaikkojen määrä on vuodesta 1990 vuoteen 2010 enemmän kuin puolittunut, noin 792 000 työpaikasta noin 339 000 paikkaan, kun samassa ajassa työpaikkojen kokonaismäärä on kasvanut vain 3 000 työpaikalla. Tämä on aiheuttanut sen, että matalan koulutuksen työpaikasta saattaa olla jopa kaikkein kovin kilpailu. Koulutuksen merkitys ei voi aliarvioida, kouluttamattomista nuorista syrjäytyneiden osuus on noin kaksin – kolminkertainen, verrattuna nuoriin joilla on jokin ammattiin johtanut tutkinto. Vuonna 2010 se oli 12,5 %. (Myrskylä 2012: 5 ,14-15)

Vuonna 2014 työttömyysaste oli 8,7 prosenttia. Miesten työttömyysaste oli vuonna 2014 9,3 ja naisten 8,0 prosenttia. Miesten työttömyysaste on vuoden 2009 jälkeen ollut selkeästi suurempi kuin naisten. (Tilastokeskus 2014) 15–24-vuotiaita nuoria oli yhteensä 652 000. Tästä määrästä työllisiä oli 339 000 ja työttömiä 46 000. Nuorten työvoima oli näin ollen yhteensä 385 000 henkeä. Nuorten 15–24-vuotiaiden työttömyysaste, eli työttömien osuus työvoimasta, oli heinäkuussa 12 prosenttia, mikä oli 1,9 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. 15–24-vuotiaiden työttömien osuus samanikäisestä väestöstä oli 7,1 prosenttia. Nuorten työttömyysasteen trendi oli 19,8 prosenttia. Trendi kuvaa pitkän aika välin kehitystä, mistä on poistettu satunnainen vaihtelu. (Suomen virallinen tilasto 2014.)

Omnian jäsenkuntien, Espoon Kirkkonummen ja Kauniaisten alueella alle 25-vuotiaiden työttömyysluku marraskuussa 2013 oli yhteensä 1043 henkilöä. Vuonna 2014 marraskuussa alle 25 – vuotiaita työttömiä oli 1418 henkilöä. Määrä on kasvanut 36 prosenttia. (Alho 2014.)

Euroopan Unionin alueella on vuonna 2014 laaditun raportin mukaan 7,5 miljoonaa 15–24- vuotiasta nuorta on työelämän, opiskelun tai harjoittelun ulkopuolella. Ero EU maiden välillä nuorisotyöttömien määrän suhteen on suuri. Esimerkiksi joulukuussa 2013 15-24 -vuotiaita työttömiä oli Saksassa 7,7% ja korkeimpina nuorisotyöttömyysmaina Kypros 40,3 % Italia 41,7 % Kroatia 49,8 % ja Kreikka 54,6%. (European Commission

2014: 1) Euroopan Unionin korkeimpiin nuorisotyöttömyysmaihin verrattuna suomen nuorisotyöttömyysaste on alhaisella tasolla, mutta kuitenkin tarpeettoman korkea.

Pohjoismaita kokonaisuutena tarkasteltuna noin kymmenesosa 15–24 vuotiaista nuorista ei ole aktiivisessa toimenpiteessä, kuten koulutuksessa tai työelämässä. Noin 3% pohjoismaisista nuorista on työmarkkinoilta ja ilman aktiivista, mielekästä toimintaa ja toimeentulona on sosiaalielätykset, toisin sanoen ulkopuolelle jääneitä nuoria. (Halvorson ym. 2013, 11.)

2.2 Nuorten yhteiskuntatakuu

Nuorten yhteiskuntatakuu ei sinänsä ole uusi juttu, vaan yksi versio siitä on laitettu toimeen pääministeri Matti Vanhasen hallituksessa vuonna 2005. Silloisen opetus- että työministeriön johdolla valmistellun nuorten yhteiskuntatakuun toteutus alkoi vuoden 2005 alussa kaikissa työvoimatoimistoissa sekä työvoiman palvelukeskuksissa ja yhteispalvelupisteissä. Vuoden 2005 yhteiskuntakuun sisältöön kuului, että työvoimatoimisto laati yhdessä nuoren kanssa yksilöidyn työnhaku- kotoutumis- tai aktivointisuunnitelman mahdollisimman pian työttömyyden alkamisesta. Vuoden 2005 nuorten yhteiskuntatakuun katsottiin nostaneen nuorten työttömien aktivointia.

(Työministeriö, tiedote 13.3.2007.)

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan sisältyy nuorten yhteiskuntatakuun, eli nuorisotakuun toteuttaminen siten, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vasta valmistuneelle voidaan tarjota työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Kataisen hallitus käynnisti Työ- ja elinkeinoministeriön, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Sosiaali- ja terveysministeriön yhteisen hankkeen, jossa valmisteltiin ja laitettiin toteutukseen tarvittavat toimenpiteet yhteiskuntakuun toteuttamiseksi. (Hallituksen ohjelma 2011: 46.)

Nuorten yhteiskuntatakuun toimintamalli edellyttää TE-hallinnon nuorten palveluprosessin tehostamista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013b: 5) Nuorten yhteiskuntatakuu on ollut toiminnassa täysimääräisenä vuodesta 2013. Hallitusohjelman mukaan tämä tarkoittaa seuraavia toimenpiteitä: Nuorille suunnattua työvoimapolitiittista koulusta lisätään, parannetaan pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia palata nuoria op-
 pisopimuskoulutukseen sekä etsivä nuorisotyö laajennetaan koko maahan ja työpaja-toimintaa kehitetään. Hallitusohjelman mukaan lisäksi selvitetään uusia toimia nuoren työelämään kiinnittymisen parantamiseksi, yhdistämällä työtä ja koulutusta. (Hallituk-

sen ohjelma 2011: 46) Alexander Stubbin hallitus jatkoi edellisen hallituksen työtä köyhyyden, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Nuorisotakuun jatkotoimissa hallitusohjelman mukaan painotetaan matalan kynnyksen ja nuorten tarpeista lähteviä palveluita. Stubbin hallituksen tavoitteena on palveluiden saumaton yhteensovittaminen ja erityisesti syrjäytymisen tehokas ennaltaehkäisy. Kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevia nuoria tuetaan tehostamalla nuorille kohdennettuja sosiaali- ja terveydenhuollon, perhetyön sekä kuntouttavia palveluja. (Hallituksen ohjelma 2014:5.)

Hallitus on varannut nuorisotakuun toimeenpanoon 60 miljoonaa euroa vuotta kohden, joka jakaantuu sekä Työ- ja elinkeinoministeriön, että Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialoille. Nuorisotakuun toteuttamiseksi Työ- ja elinkeinoministeriön toimialoille on valtion budjetista varattu 27 miljoonaa euroa, jotka kohdennetaan nuorille suunnattujen tieto-, neuvonta-, ja ohjauspalvelujen sekä työvoimapolitiittisten toimenpiteiden tehostamiseen. TE-toimistoissa panostetaan nuoren palvelutarpeen arviointiin, työllistymissuunnitelman laatimiseen ja nopeaan palveluprosessiin hyödyntämällä olemassa olevaa palveluvalikoimaa ja Sanssi-korttia. (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2014: 14.)

Sanssi-kortti osoittaa oikeuden palkkatukeen ja sen voi saada alle 30-vuotias työtön, joka on rekisteröitynyt työnhakijaksi TE-toimistossa. Alle vuoden työttömänä olleen nuoren palkkaamiseen tukea voidaan myöntää 30 prosenttia palkkauskustannuksista enintään kymmenen kuukauden ajalle. Jos nuoren työttömyys on kestänyt pidempään, tuki voi olla 40 tai 50 prosenttia palkkauskustannuksista ja sitä voidaan maksaa pidempäänkin kuin kymmenen kuukautta. Oppisopimuskoulutukseen palkkatukea voi saada koko koulutuksen ajan. (TE-palvelut: 2015.) Vuonna 2014 palkkatuen suuruus oli 700 euroa kuukautta kohden. Palkkatuen määrän porrastaminen nostaa pidempään työttömänä olleen nuoren palkkatuelle työllistämisen kannattavuutta.

Nuorisotakuuseen sisältyy lupaus kuntoutuspalvelujen saatavuudesta sisältäen ennalta ehkäisevän työn, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut, nuorten terveydenhuollon, sosiaalityön sekä päihde- ja mielenterveyspalvelut. Myös kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalvelut kytkeytyvät nuorisotakuun toteutuksen yhteistyöverkostoon. Kaiken kaikkiaan Nuorisotakuun toteutuksessa korostuu eri toimijoiden välinen tiivis ja suunnitelmallinen yhteistyö palveluiden kehittämiseksi. (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2014: 14.)

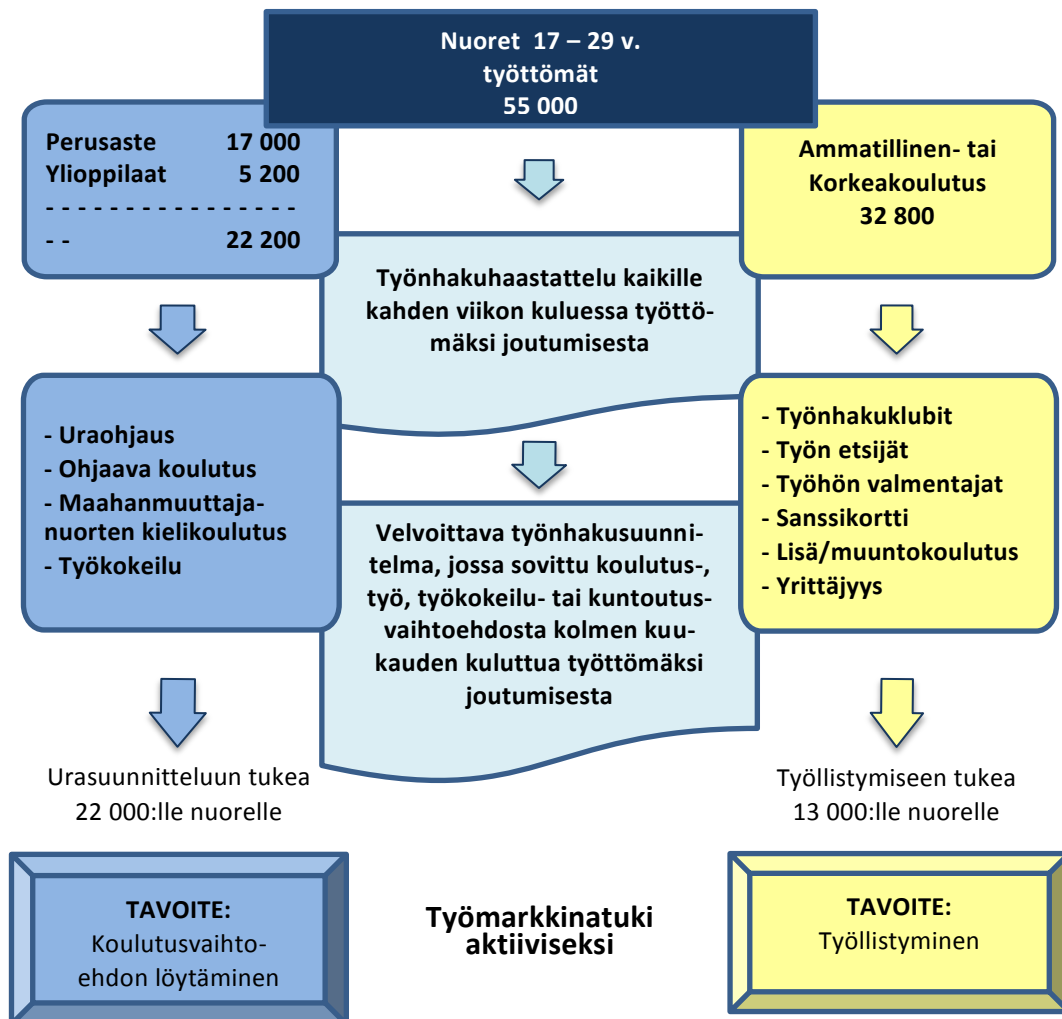
Takuun toteutumisen keinoja ovat:

- koulutustakuun toimet

- nuorten aikuisten osaamisohjelma
- nuorten työvoima- ja elinkeinopalvelut (TE-palvelut) ja kuntoutuspalvelut mukaan lukien kuntien sosiaali- ja terveystoimen palvelut
- muut nuorten yksilölliset palvelut, kuten etsivä nuorisotyö ja nuorten työpaja-toiminta.

(Työ ja elinkeinoministeriö 2011: 1.)

Kaavio 1. Yhteiskuntatakuun toteutumissuunnitelma (Työ- ja Elinkeinministeriö 2012, 65)

Kaaviossa kuvataan Nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamispolut sekä ilman ammattikoulutusta oleville työttömille nuorille, että ammatillisen- tai korkeakoulutuksen omaaville nuorille. Nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteena on ollut antaa laskennallisesti 22 000 nuorelle urasuunnittelu tukea ja 13 000 nuorelle työllistämisen tukea kohde ryhmänä vuonna 2011 työttömänä olevat 55 000 nuorta.

2.3 Koulutustakuu ja yhteishakuvelvollisuus

Osana nuorisotakuuta toteutetaan koulutustakuu. Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan jatkumahdollisuus lukioissa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. (Opetus ja kulttuuriministeriö 2011) Hallituksen tavoitteena on, että kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä 20–24-vuotiaista yli 90 prosentilla on perusasteen jälkeinen tutkinto (Hallituksen ohjelma 2011.)

Koulutustakuun ja syrjäytymisen ehkäisyn toteuttamiseen tulee valtion budjetista Opetus- ja kulttuuriministeriölle 32 miljoonan euron määräraha. Ministeriö kohdentaa määrärahaa koulutuksen saatavuuden parantamiseen ja ohjaus- ja palveluverkoston tehostamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahaa kohdennetaan myös nuorten työpaja-toiminnan kehittämiseen ja etsivän nuorisotyön tehostamiseen (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2014: 14.)

Suomessa oli vuonna 2012 noin 110 000 20–29-vuotiaista ilman perusasteen jälkeistä koulutusta. Koulutustakuun yhtenä toimenpiteenä on Nuorten aikuisten osaamisohjelma, jonka avulla on vuosina 2013–2016 tästä kohderyhmästä lisärahoituksen avulla noin 36 000 nuorta suorittamaan toisen asteen koulutuksen, ammattitutkinnon. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2012: 8.)

Alle 25-vuotiaan nuoren, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, on haettava keväällä vähintään kahta opiskelupaikkaa, joiden opiskelijaksi ottamisen perusteet hän täyttää. Jos nuori ilman pätevää syytä jättää hakematta koulutukseen tai omalla menettelyllään aiheuttaa sen, ettei häntä valita koulutukseen tai kieltäytyy koulutuksesta, menettää hän oikeuden työmarkkinatukeen syyslukukauden alusta lukien. Syyslukukauden alku on 1. päivä syyskuuta. Jos nuori keskeyttää opinnot ilman pätevää syytä, menettää hän oikeuden työmarkkinatukeen keskeyttämisestä lukien.

Haettavat opinnot voivat olla tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Jos henkilöllä on ainoastaan peruskoulun oppimäärän suoritettuna haettavat opinnot voivat olla lukio-opintoja. Haettavan koulutuksen ei tarvitse olla yhteishaun piiriin kuuluvaa vaan se voi olla myös muuta tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, esimerkiksi yliopisto-opintoja. Lukio-opinnoilla tarkoitetaan sellaisia

lukio-opintoja, joiden oppimäärän mukainen laajuus on vähintään 75 kurssia. Esimerkiksi kevään abiturientin tulee hakea syksyllä alkavaan ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen abikeväänä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013b: 7.)

2.4 Nuorten yhteiskuntakuuseen liittyviä tutkimuksia ja hankkeita

Nuorten yhteiskuntakuuseen liittyvistä keskeisistä raporteista mainittakoon Suvi Ervamaan (2014) *Kohti onnistunutta nuorisotakuuta? -Nuorten ja ammattilaisten näkemyksiä nuorisotakuun toteutuksesta ja kehittämisestä*. Kyseessä on *Onnistunut nuorisotakuu* – hankkeen loppuraportti, jonka julkaisijana on Allianssi ry. Onnistunut nuorisotakuu -hankkeen tavoitteena on ollut arvioida nykyisen hallitusohjelman mukaisen nuorisotakuun toteutumista. Hankkeen selvityksessä tarkasteltiin nuorten ja heille palveluita järjestävien ammattilaisten näkemyksiä nuorisotakuusta ja monialaisen yhteistyön toimivuudesta. Mukana tutkimuksessa oli kolme kuntaa Uudeltamaalta; Kerava, Lohja ja Loviisa. (Ervamaa 2014: 6.)

Selvityksessä on kartoitettu haastattelu- ja kyselymenetelmin, miten nuorisotakuuta toteuttavat ammattilaistoimijat tekevät yhteistyötä, millaiset käytännöt ovat osoittautuneet toimiviksi ja mitä kehittämistarpeita ilmenee. Lisäksi selvitettiin ryhmä- ja yksilöhaastattelujen avulla, mitä nuoret ajattelevat nuorisotakuusta. (Ervamaa 2014: 6)

Ammattilaiset toivat esiin taloudellisen tilanteen luomien raamien haasteellisuuden nuorisotakuun toteuttamisessa ja tarjolla olevien työpaikkojen määrään. Selvityksen tulokset osoittavat osan palveluista toimivan hyvin. Esimerkkeinä hyvin toimivista palveluista voidaan mainita työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä erilaiset nuorten työllistymistä edistävät hankkeet, joissa nuoret saavat yksilöllistä ohjausta ja tukea. Näitä toimenpiteitä yhdistää se, että niiden vaikutukset ovat nuorten omaa motivaatiota, aktiivista toimijuutta ja yhteiskunnallista luottamusta lisääviä. Nuorisotakuun onnistumista ei pitäisikään mitata pelkästään työttömyyslukujen kautta, vaan huomioiden nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden erilaiset ulottuvuudet. (Ervamaa 2014: 6, 7.)

Haastatelluista nuorista enemmistö oli kuullut tai lukenut nuorisotakuusta, mutta sen sisältö oli jäänyt epäselväksi. Haastatellut nuoret suhtautuivat nuorisotakuun ideaan ja sisältöön positiivisesti. Nuoret toivat haastattelussa esille kuntoutuspalvelujen kysyntää heikomman tarjonnan, kuten myös haastatellut alan ammattilaiset. Nuoret mainitsivat

myös vapaa-ajan toiminnan merkityksen ulkopuolisuuden ehkäisemisessä. (Ervamaa 2014: 7.)

Kuntoutussäätiö toteutti yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Sosiaali- ja terveystalouden tutkimuskeskuksen kanssa nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hankkeen, minkä avulla seurattiin ja arvioitiin nuorisotakuun ensimmäisen vuoden toimeenpanoa sekä kehitettiin nuorisotakuun vaikuttavuuden arvioinnissa käytettävät indikaattorit. Hankkeessa hyödynnettiin kirjallisen aineiston analyysiä, rekisteritutkimusta, kyselyjä ja haastatteluja sekä kehittämistyöpajoja.

Hankkeen julkaisun mukaan, *Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia - nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti*, nuorisotakuu on saanut tunnettavuutta, mutta sen sisällöstä tarvitaan sekä nuorille että työnantajille konkreettisempaa tietoa. Nuorisotakuun toteuttamismahdollisuudet koetaan tyypillisesti vähintään kohtalaisiksi ja parantuvan lähitulevaisuudessa. Koulutustakuun toteuttamisedellytykset koetaan paremmiksi verrattuna muihin nuorisotakuuseen sisältyviin palveluihin ja toimenpiteisiin. Nuorisotakuun toteuttamisessa toimivat parhaiten kuntien nuorisotoimen palvelut kuten työpaja-toiminta ja etsivä nuorisotyö, kun taas eniten puutteita on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ja kuntoutuksessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014: 4.)

Koulutuskuntayhtymä Omnian toteuttamalla, Nuorten palvelujärjestelmän kartoitus-hankkeella haluttiin selvittää nuorten palveluita Espoossa, Kirkkonummella ja Kauniiaisissa, mitä on tehty ja mitä vielä pitäisi tehdä, että alueen nuorisotyöttömyys saataisiin laskemaan. Hanke on osa Espoon Nuorten elinvoimaisuusohjelmaa sekä Espoon kaupungin ja Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston solmimaa yhteistyösopimusta. Hankkeen tarkoitus on ollut tuoda esille palvelutarpeet, joilla alueen tukea tarvitsevien nuorten tilannetta voitaisiin kohentaa. Osana hanketta kartoitettiin haastatteluin ja kyselyin verkostolta, sekä opiskelun ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten mielipiteitä nuorten palveluista. Haastatteluihin, keskusteluihin ja kyselyihin osallistui noin 90 henkilöä. (Reponen 2014: 3.)

Nuorisotakuun palvelujärjestelmän kartoitus – hankkeen, *Raportti nuorisotakuun palveluista Espoossa* – mukaan, kartoitusta varten haastatellut nuoret kokevat nuorille suunnattujen palvelujen olevan hajallaan ja vaikeaksi hahmotettavan, mistä organisaatiosta saa apua kyseessä olevaan asiaan. Tukea toivottiin talous- ja velka-asioihin ja mielen-terveyteen liittyviin kysymyksiin.

Mielenterveysongelmien kanssa nuoret kokivat jääneensä yksin, eikä palveluiden saatavuus ole aina kohdannut tarvetta. Nuoret olisivat halunneet henkilökohtaista palvelua,

mutta vain harva oli sitä virastoissa saanut. Ne nuoret, jotka olivat toimenpiteessä pajoilla tai Vamoksessa kokivat saavansa kaiken tarvitsemansa avun ja tuen sieltä. (Reponen 2014: 41.) Vamos on palvelukokonaisuus Helsingissä ja Espoossa 16–29-vuotiaille nuorille. Toiminnan päätavoitteena on löytää nuorelle tie koulutukseen tai työelämään ja vahvistamalla nuoren omia voimavaroja ja vahvuuksia. (Vamos)

Opetusministeriön vuonna 2001 julkaistussa tutkimuksessa *Kannattaako työpajatoiminta? Tutkimus työpajojen taloudellisesta ja sosiaalisesta toiminnasta* (Leinonen – Pekkala) tarkasteltiin nuorten työpajatoiminnan kannattavuutta sekä sen taloudellisen tuloksen että sen sosiaalisen vaikuttavuuden avulla. Samalla arvioitiin työpajojen kehittämismahdollisuuksia. Tutkimuksessa työpajoja tarkastellaan sosiaalisina yhteisöinä, jotka toteuttavat sisällöllisiä tavoitteitaan asiakasryhmiensä tukemiseksi ja tuottavat tuotteita ja palveluja liiketoimintatavoitteidensa saavuttamiseksi.

Sosiaalisen tuen vaikuttavuutta ja pajojen toimintaa arvioitiin tutkimuksessa pajanuoriin, pajojen henkilökuntaan ja niiden ulkoisiin sidosryhmiin kohdistuvien haastattelu- ja kyselyaineistojen perusteella. Sosiaalisella tuella tutkimuksessa tarkoitettiin tietoista ja tavoiteltua prosessia työpajanuoren elämän kokonaisvaltaiseksi tukemiseksi - sekä sosio-emotionaalisen auttamisen että työhön tai koulutukseen liittyvän tukemisen osalta. (Leinonen - Pekkala 2001: 4.)

Tutkimuksessaan Leinonen ja Pekkala toteavat, että rahoittajan, eli yhteiskunnan kannalta työpajatoimintaan kohdistetut panostukset ovat mielekkäitä. Työpajatoimintaan käytettyjen todellisten lisäpanosten ja saavutettujen sisältötulosten suhde on positiivinen, eli toteutuneiden nettokustannusten ja vaihtoehtoisten nettokustannusten suhde on parempi. Leinosen ja Pekkalan mukaan työpajatoiminnan vahvuuksia ovat toimiva sisäinen vuorovaikutus, jolla viitataan läheisiin ja toimiviin ohjaajakokemuksiin sekä onnistuneeseen sosiaaliseen tukeen. Kehittymisalueena työpajoilla on ulkoisen vuorovaikutuksen eli yhteistyösuhteiden selkiyttäminen alueen muiden toimijoiden kanssa, sekä liiketaloudellisen ajattelun kehittäminen.

(Leinonen ja Pekkala 2001: 4.)

3 Työpajatoiminta

3.1 Nuorten työpajatoiminta ja työkokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriön määritelmän mukaan nuorten työpajat ovat alle 29-vuotiaille, työttömille nuorille tarkoitettuja työkokeilupaiikkoja. Nuorten työpajatoiminnan sisällöllinen kehittäminen kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriössä nuorisoyksikön toimialaan. Työhallinto ohjaa nuoria työpajatoimintaan työkokeiluun. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa pajatoiminnan kehittämisestä ja perusrahoituksesta. Pajojen rahoitus koostuu ylläpitäjän osuudesta, myytävistä palveluista, myyntituloista ja erikseen myönnettävästä tulosperusteisesta avustuksesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on siirtänyt nuorten työpajatoiminnan kehittämishankkeiden pajakohtaisen päätöksenteon, kuten avustamisen, aluehallintovirastojen nuorisotoimiin.

(Opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisotyö.)

Työpajatoiminta sijoittuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa sosiaalialan palvelujen ja avoimien koulutus- ja työmarkkinoiden välimaastoon ja on moniammatillista toimintaa. Työpajatoiminta tarjoaa asiakasta tukevaa toimintaa asiakaskohtaisesti ja yhteisesti sovitun määräjän puitteissa. Työpaja tarjoaa mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun työntekoon sekä räätälöityyn polkuun koulutukseen, sen loppuun suorittamiseen tai avoimille työmarkkinoille työllistymiseen. Työpajatoiminnassa pajalainen tekee työtä ja valmentautuu työn avulla. Työpajajakso määritellään aina yksilöllisesti (Opetusministeriö 2006 : 1.)

Työpajatoiminta järjestää työttömille työnhakijoille työkokeilua. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista (28.12.2012/916) antaa reunaehdoja työkokeilulle. Työ- ja elinkeinotoimisto voi ohjata henkilöasiakkaan:

- 1) ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämiseksi koulutuskokeiluun oppilaitokseen tai työkokeiluun työpaikalle; tai
- 2) työmarkkinoille paluun tukemiseksi työkokeiluun työpaikalle.

Työkokeilun järjestäjänä voi toimia yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, kunta, kuntayhtymä, muu yhteisö, säätiö tai valtion virasto taikka laitos. Työkokeilun kesto on enintään 12 kuukautta, josta enintään kuusi kuukautta samalla järjestäjällä. Jos työkokeilun järjestäjänä on kunta, enintään kuusi kuukautta samoissa tehtävissä ja eri tehtävään siirtyessä enintään 12 kuukautta.

Työkokeilun enimmäiskeston laskenta aloitetaan uudelleen alusta, kun henkilö on ollut yhdenjaksoisesti työttömänä vähintään 12 kuukautta tai kun alle 25-vuotias on ollut enimmäiskeston täyttyttyä yhdenjaksoisesti työttömänä vähintään kolme kuukautta. Työkokeilun viikoittainen kesto voi lain mukaan olla enintään viisi päivää ja päivittäinen kesto neljästä kahdeksaan tuntiin.

Valmennus ja koulutuskokeilu ovat lyhytkestoisia palveluja. Valmennuksen ja koulutuskokeilun enimmäiskestosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012 4 luku § 5, 6 ja 9.)

3.2 Omnian nuorten työpajat

Omniaassa on tutkimusvuonna 2014 kymmenen ammatillista nuorten työpajaa 17–24-vuotiaille nuorille. Pajat toimivat Espoon Suomenojalla, Soukassa, Viherlaaksossa ja Finnsissä, sekä Kirkkonummella. Pajat ovat harjoittelupaikkoja, joissa pajajakson kesto määritellään yksilökohtaisesti. Työkokeilujakson pituus voi olla enintään kuusi kuukautta, pajajaksot jakautuva syys- ja kevät jaksoon. Pajoille voi hakea myös oppisopimuskoulutukseen. Pajoille voidaan hakeutua Espoon, Kirkkonummen ja Kauniaisen kunnista. Lisäksi pajoilla toimii Oma Juttu - toiminto 15–16-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat opiskeluun liittyviä valmiuksia. (Omnia Nuorten työpajat 2014a.)

Omnian nuorten työpajojen toiminnan tarkoitus on antaa nuorille valmiuksia siirtyä avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen ja kannustaa nuoria eteenpäin elämässään. Pajoille hakeutuvat nuoret ovat pääsääntöisesti Työ- ja elinkeinotoimiston ja Työvoiman palvelukeskuksen asiakkaita. Työpajat tarjoavat mahdollisuuden pohtia omaa ammattialaa ja miettiä jatkosuunnitelmaa. Pajoilla keskitytään työelämän- ja elämänhallinnan perustaitojen kartuttamiseen. (Omnia Nuorten työpajat 2014a.) Toiminnan tarkoitus on antaa nuorille valmiudet siirtyä avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen ja kannustaa nuoria eteenpäin elämässään. Omnia nuorten työpajoilla on vuonna 2013 ollut yhteensä 216 nuorta (Omnia Nuorten työpajat, 2014b). Pajanuoren työskentelyä ohjaa pajaohjaaja. Elämänhallinnallista- ja jatkopulun suunnitteluun tukea antaa pajojen ohjauspalvelut. Ohjauspalvelut koostuvat opinnäytetyötutkimusvuonna 2014 työpajaku-

raattorista, toimintaterapeutista sekä valmentavan pajajakson ohjaajasta. Valmentava pajajakson nuoret ovat kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita ja työskentelevät työkokeilussa olevien nuorten tavoin pajoilla saaden erityistä tukea muun muassa työajallisesti, ohjauksellisesti ja osallistumalla valmentavaan ryhmätoimintaan. Lisäksi tukea urasuunnitteluun ja työmarkkinoilla menestymiseen antaa Omnian nuorten työpajoilla Yritysyhteistyövalmentaja.

Nuorten sijoittumista Omnian nuorten työpajan jälkeiseen aktiiviseen toimintaan seurataan kolmivaiheisesti. Suoraksi sijoittumiseksi kutsutaan sijoittumista pajajakson aikana uuteen aktiiviseen toimintaan tai jakson jälkeen kuuden kuukauden kuluessa. Lisäksi sijoittuminen tarkastetaan, kun pajajakson lopetuksesta on kulunut vuosi ja kaksi vuotta. Positiiviseksi sijoittumiseksi katsotaan kaikki aktiiviset toiminnot, kuten palkkatyö, opiskelu, asevelvollisuuden suorittaminen, työkokeilutoiminta ja muut TE-toimiston toimenpiteet. Lisäksi positiiviseksi merkitään elämäntilanteeseen liittyvä aktiivisista toiminnoista poissaoleminen, kuten sairausloma tai vanhempainvapaa.

Taulukko 1. Nuorten suorasijoittuminen vuosina 2008–2013 (Omnia nuorten työpajat 2014b)

Vuosi	Positiivinen sijoittuminen	Neutraali sijoittuminen	Nuorten lukumäärä
2014	72 %	28 %	198
2013	76 %	24 %	216
2012	69 %	31 %	212
2011	76 %	24 %	182
2010	75 %	25 %	195
2009	74 %	26 %	158
2008	71 %	29 %	148
2008–2014 ka.	73 %	27 %	187

Taulukko 2. Nuoren sijoittumisen tilanne yhden ja kahden vuoden kuluttua pajajakson päättymisestä.. (Omnia nuorten työpajat 2014b)

Pajajaksolla vuonna	Positiivinen 1.vuoden kuluttua	Neutraali 1.vuoden kuluttua	Nuorten lukumäärä

2010	63 %	37 %	195
2009	58 %	42 %	158
2008	60 %	40 %	148
2008–2010 ka.	60 %	40 %	167
Pajajaksolla vuonna	Positiivinen 2.vuoden kuluttua	Neutraali 2.vuoden kuluttua	Nuorten lukumäärä
2009	61 %	39 %	158
2008	51 %	49 %	148
2008–2009 ka.	56 %	44 %	153

Vuosina 2008–2014, pajajakson aikana tai lyhyellä aikavälillä pajajakson jälkeen tapahtunut positiivinen sijoittuminen on keskiarvoltaan 73 %. Kun taulukossa ilmenevistä pajajaksojen päättymisistä on kulunut vuosi, on positiivinen sijoittuminen keskimäärin 60 %. Kun vuosina 2008–2009 pajoilla olleiden pajajaksojen päättymisestä on kaksi vuotta, positiivinen sijoittuminen on keskimäärin 56 %.

Vuosina 2011–2014 työpajatoimintaan on vuosittain osallistunut enemmän miehiä kuin naisia. Näinä vuosina 59 % työpajatoimintaan osallistulistujista on ollut miehiä. (Omnia Nuorten työpajat 2014b)

3.3 Työpajoilla tapahtuva ohjaaminen ja psykososiaalinen työskentely

Omnian nuorten työpajoilla nuori saa ohjauspalvelutiimistä hänelle nimetyn omanohjaajan, jonka ammattitaito arvioidaan sopivan hänen elämäntilanteeseensa. Omanohjaajan osallistuu yhdessä Pajaohjaajan ja nuoren kanssa käytäviin suunnittelu- ja arviointi keskusteluun, sekä seuraa hänen työkokeilunsa edistymistä ja suunnittelee ja pohtii yhdessä nuoren kanssa pajajaksolta eteenpäin suuntautumista nuorelle soveltuvaan vaihtoehtoon. Pajanuorten työntekoa ohjaavat pajaohjaajat, joita on pajasta riippuen joko yksi tai kaksi ohjaajaa pajaa kohden.

Ohjaus on ammatillinen keskustelu muoto, jolla on sisällöllisiä tavoitteita. Ohjaus on ajan, huomion ja kunnioituksen antamista henkilölle, joka tarvitsee tukea ja neuvoja elämäntilanteessaan. Ohjaustyö voidaan nähdä laaja-alaisena elämänsuunnitteluna, jossa ohjaaja keskustelun keinoin pyrkii edistämään ohjattavan kykyä parantaa elämänsä haluamallaan tavalla. Ohjaus on usein yhteistyötä ja elämänsuunnittelun riskikysymysten ja eettisten kysymysten yhteistä pohdintaa. (Onnismaa 2011: 7.)

Työpajalla tapahtuva ohjaaminen tai valmentaminen on jatkuvaa. Koko valmennusprosessin ajan valmentaja, yksilöohjaaja on käytettävissä. Pajajakson alussa tilanne kartoitus antaa pohjan pajajaksolle. Siinä käydään lävitse valmentautujan elämäntilanne, koulutus, työkokemukset, toiveet ja omat suunnitelmat. Pajajaksolle laaditaan valmentajan kanssa suunnitelma ja tavoitteet. Toimintaa arvioidaan riittävän usein ja tarvittaessa toimintatapoja muutetaan. Arviointi tehdään sekä yhteisesti, että itsearviointina. Koko työpajajakson aikana suunnitellaan jatkopolkua ja useimmilla työpajoilla on käytössä jokin järjestelmä, johon asiat kirjataan ylös Henkilötietolain (22.4.1999/523) edellyttämällä tavalla. (Hämäläinen – Palo 2014 : 44.)

Ohjauksen tavoitteissa korostuu ohjattavien vastuuta omasta elämästään. Ohjattavien on tehtävä valintoja, jotka mahdollistavat tuntemisen, ajattelemisen ja mielekkään toiminnan. (Lairio ym. 2001 : 12.)

Ohjauksen alkaessa ohjattavista saattaa tuntua, että heidän elämän hallintansa on laskenut ja asioiden käsitteleminen aiheuttaa negatiivisia tunteita. Ohjauksen ansiosta ohjattavien tulisi ymmärtää miksi heillä on ongelma, miten he voivat ottaa vastuuta ja miten he voivat selviytyä jatkossa samanlaisista ongelmista (Lairio ym. 2001 : 12.)

Työpajojen yksilöohjausta tai yksilövalmennusta toteutetaan Suomessa useilla eri ammattinimikkeillä; kuten yksilövalmentaja, yksilöohjaaja ja työpajakuraattori. Koulustaustaltaan työpajojen yksilöohjausta toteuttavat esimerkiksi sosionomi (amk) ja yhteisöpedagogi (amk). Yhteistä pajojen yksilöohjauksessa kuitenkin on, että se pyrkii vastaamaan monen tyyppisiin pajanuorten haasteisiin, antamaan ohjausta ja tukea muun muassa sosiaalisten, taloudellisten ja psyykkisten haasteiden edessä.

Kun sosiaalityössä konkreettiseen tukeen ja neuvontaan yhdistyy terapeutista ulottuvuutta, olematta kuitenkaan terapiaa, on tämäntyyppistä sosiaalityön orientaatiota voitu kutsua psykososiaaliseksi työksi (Granfelt 1993: 223)

Riitta Granfelt (1993) kuvaa psykososiaalista työtä yhtenä sosiaalityön orientaationa, jossa osana ovat yhtä lailla sosiaaliset, taloudelliset ja psyykkiset ongelmat, tiedostaen sosiaalityön terapeutin ulottuvuuden. Granfeltin mukaan psykososiaalisessa työssä korostuvat alueina terapeutin työote, orientaatio työskennellä syrjäytyneiksi katsotun asiakassektorin kanssa ja pyrkimys jäsentää psykologian osuutta sosiaalityön tietopuolesta. Psykososiaalisen työn asiakkailla on usein siinä määrin haastava elämänti-

lanne, että tarvitaan monenlaisia toimintoja. Suorat toiminnot, kuten neuvonta ja konkreettinen auttaminen on yhdistettävä epäsuoraan, oivaltavaan työhön. Jos työ rajoittuu pelkkään neuvontaan ja tukeen, voi työ muuttua manipuloivaksi ja kohteistavaksi. Taa-sen pelkkä ymmärtämistä ja oivalluksia tuottava keskustelu ei riitä silloin, kun asiakkaan elämäntilanne kaipaa konkreettista apua sosiaalisesta umpikujasta selviytyäkseen. (Granfelt 1993: 177, 205, 222–223,)

Psykososiaalisia ongelmia ovat esimerkiksi päihteet, psyykkiset häiröt, kriisit ja vaikeat ihmissuhteet. Psykososiaaliset ongelmat edellyttävät erikoistunutta asiantuntemusta sekä siirtymistä asiakaslähtöiseen ja verkostomaiseen työtapaan. (Raunio 2004, 229–230.) Jaakko Seikkula ja Tom Arnkil viitta psykososiaalisella verkostoissa tapahtuviin, ymmärtyksi tulemistä edistäviin rajanylityksiin, jotka tapahtuvat esimerkiski eri alojen ammattilaisten välillä tai maallikkojen ja ammattilaisten välillä (Seikkula - Arnkil 2005, 9–11).

Psykososiaalista lähestymistapaa voidaan käsittää eräänlaisena yleiskäsitteenä, joka kuvaa työn yksilökohtaista ja terapeutista luonnetta. Psykososiaalinen työ on vuorovaikutukseen perustuvaa auttamistyötä, joka edellyttää asiakkaiden elämäntilanteiden yksilöllisten ja ainutkertaisten piirteiden huomioimista. Kasvokainen vuorovaikutus ja terapeutin keskustelu voi tapahtua erilaisten auttamistyön menetelmien avulla, kuten yksilö-, perhe-, ryhmä-, ja verkostotyön menetelmillä. (Toikko 1997, 180 - 181.)

Psykososiaalisen työn tarkka määritelmä on jäänyt ohueksi, ja sen voidaan katsoa kuvaavan laajasti ihmissuhdetyön perusorientaatiota edellä kuvatulla tavalla. Psykososiaalisen työn keskustelu tuli 1980-luvun puolessa välissä Ruotsista Suomeen, mutta se on ollut huomattavasti aiemmin Amerikkalaisessa case work – traditiossa keskeinen käsite. (Grandeflt 1993: 177.)

Psykososiaalinen työ on Granfeltin mukaan työtä, jossa terapeutin työskentelyote on työn osa-alueena, rajaamatta ulkopuolelle taloudellisia, sosiaalisia tai psyykkisiä haasteita (Granfelt 1993: 222). Työpajaympäristössä yksilöohjaajat ovat koko valmennusprosessin ajan käytettävissä, monipuolisesti tukea antavia ja vahvan koulutuksen saaneita ammattilaisia.

3.4 Työpajatoiminnan pedagogiikkaa

Oppimisympäristönä työpaja on toiminnallinen, fyysinen, psyykkinen, ja sosiaalinen oppimisympäristö, mikä mahdollistaa omatahtisen ja pakottoman oppimisen. Työpajan oppimisympäristö auttaa erityisesti niitä valmentautujia, joille perinteinen oppimisympäristö tuottaa haasteita. (Hämäläinen – Palo 2014: 33 – 35.) Hämäläinen ja Palo esittelevät työpajojen kannalta keskeisimmiksi oppimistyyleiksi audittiivisen ja visuaalisen oppimisen. Visuaaliselle oppijalle on tyypillistä ottaa vastaan tietoa näköaistin kautta, esimerkiksi kuvina. Visuaalinen oppija hyötyy muistiinpanojen tekemisestä ja lukemisesta. Audittiivinen oppija ottaa mielellään informaatiota vastaan kuuntelemalla. Audittiivinen oppija kiinnittää huomiota ympärillä kuuluviin ääniin sekä keskusteluihin, ja tallentaa havaintonsa kuulokuvien muotoon. (Repo - Nuutinen 2003, 35 – 36.) Lisäksi he kertovat työpajaympäristössä tapahtuvan kinesteettistä ja taktillista oppimista (Hämäläinen - Palo 2014: 34). Kinesteettinen - taktillinen oppija oppii osallistumalla, liikkumalla ja kehoa käyttämällä. Tällöin tarvitaan fyysistä tekemistä ja mahdollisuutta kokeilla itse erilaisia työskentelymenetelmiä (Prashing 200, 155.)

Hämäläinen ja Palo (2014) esittelevät muutaman työpajaympäristössä ilmenevän ja työpajaympäristöön sopivan pedagogisen suuntauksen, joista yhtenä on sosiaalipedagogiikka. Esittelen seuraavaksi sosiaalipedagogiikkaa sekä muita työpajaympäristössä ilmeneviä pedagogisia suuntauksia.

Sosiaalipedagogiikka muodostaa sosiaaliselle kasvatukselle ammatillista perustaa. Siinä on kyse kaikkiin ihmistyön ammatteihin sovellettavasta ajattelutavasta ja kysymyksenasettelusta. Sosiaalipedagoginen viitekehys tarkoittaa huomion kiinnittämistä pedagogisiin näkökohtiin tarkastellessa haasteellisessa tilanteessa kamppailevien ihmisten arkea ja etsittäessä mahdollisuuksia heidän elämänhallintansa ja yhteiskunnallisen integraation vahvistamiseen. Sosiaalipedagogiikka on sekä toimintatapa että aatesuunta, joiden tavoitteena on aktivoida yksilön vuorovaikutus- ja elämänhallintataitoja sekä vahvistaa yksilöä oman elämänsä asiantuntijana. (Hämäläinen - Kurki 1997: 13,18) Sosiaalipedagogiikassa keskeisiä toimintaperiaatteita ovat itsekasvatuksellisten prosessien vahvistaminen tukemalla, innostamalla ja voimaannuttamalla. (Hämäläinen – Palo. 2014: 32.) Sosiaalipedagogiikan teoriassa yhdistyvät sosiaalisen - ja kasvatuksellisen toiminnan toimintateoreettiset kehykset. Se tarjoaa nuorisokasvatukselle teoriapohjan, jossa korostetaan kasvatuksen sosiaalista luonnetta sekä painotetaan yksilön ja yhteisön dynamiikkaa. (Hämäläinen 2010: 171) Sosiaalipedagogin toiminta keskittyy selkeimmin lisäämään joidenkin marginaaliryhmien aktiivisuutta ja hyvinvointia. Sosiaalipedagogisen työn keskeinen tavoite on luoda sellaisia sosiaalisia rakenteita,

joiden avulla heidän osallisuus tulee mahdolliseksi ilman marginaalisuuden leimaa tai siitä helposti syntyvää identiteettiä. (Mönkkänen ym. 1999: 20-22)

Nuorisokasvatuksen kaksi perusmuotoa ovat yksilöllinen kohtaaminen ja työskentely nuorisoryhmän kanssa. Sosiaalipedagogiikan ytimessä on pedagoginen suhde kahden ihmisen välisenä vuorovaikutuksena ja dialogina. Ytimen toisena haarana on yhteisöpedagoginen työskentely. Sosiaalipedagogisessa teoriassa on kiinnitetty huomiota paitsi kasvatuksen yhteisölliseen luonteeseen, myös siihen, millaista yhteisöllisyyttä kannattaa kasvatuksellisesti tavoitella. Tavoitteeksi on asetettu vahvistaa yhteisöllisessä elämässä niitä elementtejä, joiden katsotaan edistävän kasvatuksellisia päämääriä. Sosiaalipedagogiikassa tällaisina päämäärinä korostetaan osallisuutta, elämänhallintaa ja yhteiskunnallista subjektiutta. Yhteiskunnallinen subjektiutus, osallisuus, osallistuminen ja elämänhallinta käsitetään sosiaalipedagogisessa kehyksessä asioiksi, joihin kasveetaan ja joita saavutetaan kasvuprosessien myötä. Nuorisotyö on yhteiskunnallista kasvatustyötä joka tähtää kasvuprosessien edistämiseen. Toiminnallisesti kehyksessä korostuu dialogisuus, kommunikatiivisuus ja elämyksellisyys, omatoimisuuteen auttamisen periaate sekä ajatus tietoisuuden ja toiminnan yhteenkuuluvuudesta. Sosiaalipedagogiikassa keskeistä on työskentely moninaisten integroitumisen haasteiden kanssa. (emt. 174–175 180, 187)

Yhteisöpedagogiikka ja sosiaalikulttuurinen innostaminen ovat sosiaalipedagogian suuntauksia, josta ensimmäinen painottuu ryhmiin ja yhteisöön. Yhteisöpedagogiikan tavoitteena on auttaa ihmistä näkemään mahdollisuutensa vaikuttaa omaan elämänsä kulkunsa. Ryhmädynamiikan hyödyntäminen, vuorovaikutuksen, aktiivisuuden ja osallisuuden merkitys korostuu monissa muissakin suuntauksissa: Yhteistoiminnallisen oppimisen mukaan ryhmässä opitaan vuorovaikutuksen ja tekemisen kautta. Yhteisölliseen pedagogiaan kuuluu korostuneesti yhteisöllisyyden kehittyminen, vuorovaikutus ja toiminnan järjestäytyminen, mikä vaatii järjesteltyä keskustelu- ja päätöksen teko rakenteita. (Hämäläinen – Palo: 2014: 32–33.)

Innostuminen, motivoituminen ja motivaatio on yksi keskeinen asia mitä pajatoiminnassa haetaan. Motivaatio ja motivoiminen ovat hankalasti teorioitavissa. Humanistisen psykologian keskeisen edustajan Abraham Maslowin motiivien tarvehierarkkinen malli on yksi tapa pohtia motivaation kasvattamisesta. Tämän teorian järjestys ei kuitenkaan ole yleispätevä. Kokonaisuutena se kuitenkin kuvaa yksilön tavoitetta päästä tilaan, missä perustarpeet on tyydytetty ja ihminen voi toteuttaa itseään. Teorian mukaa *fysiologiset tarpeet*, kuten ravinto, uni ja muut elintärkeät tarpeet, ovat perustarpeita.

Turvallisuuden tarpeet ovat hierarkiassa seuraavana. Ihminen kaipaa turvallisen, tutun ympäristön ja tiettyä ennakoitavuutta. *Liittymisen tarpeet* ovat hierarkiassa kolmantena, kuten perhe, ystävät, läheiset ihmissuhteet. *Arvostuksen tarpeet* näkyvät pyrkimyksenä tulla hyväksytyksi omana persoonana, osoittaa tarpeellisuutensa ja hyödyllisyytensä. Jos tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden tunne ei toteudu, on vaarana turhautuminen ja masentuneisuus. Hierarkian korkeimmalla tasolla on *itsensä toteuttamisen tarve*, joka kuvaa kokemusta siitä, että on mahdollisuus toteuttaa itseään ja saavuttaa tavoitteitansa ja toiveitansa omalla toiminnallaan. (Vilkkö-Riihelä 2001: 470–471.)

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Opinnäytetyötutkimuksesta

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat

1. Millaista tukea nuori kokee saavansa elämäntilanteeseensa Omnian nuorten työpajoilta?
2. Millaisia yhtymäkohtia nuorten kokemuksilla työpajatoiminnasta ja ympäröivistä palveluista on nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteiden kanssa?

Tutkimuksessa peilataan Työ- ja elinkeinoministeriön linjauksiin nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013), sekä siihen mitä laissa Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (28.12.2012/916) määrätään työkokeilun tavoitteeksi. Opinnäytetyötutkimuksen tuloksia on peilattu nuorisotakuun toteutusta koskeviin toimintalinjauksiin, jotka on osoitettu nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille (Työ- ja elinkeinoministeriä 2013b.) ja sitä täydentävään tiedotteeseen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013c.)

Haastattelurunko on luotu sen pohjalta, mitä *Nuorten yhteiskunta takuu 2013* (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012) – raportissa annetaan yhteiskuntatakuun toimenpideehdotuksiksi ja mitä *Laki Julkisista työvoima- ja yrityspalveluista* 4 luvun § 5 ja 9 määräävät työkokeilusta.

Opinnäytetyötutkimuksessa on pyritty noudattamaan hyvään tutkimuskäytäntöön kuuluvia toimintatapoja. Näitä toimintatapoja ovat muun muassa huolellisuus ja rehellisyys tulosten tallentamisessa, -esittämisessä sekä – arvioinnissa, sekä tieteellisten kriteerien mukaisten eettisesti kestävien tutkimusmenetelmien noudattaminen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3). Tutkimuksen luotettavuutta lisää aineiston analyysin luokittelun perusteet ja luokittelun syntyminen alkujuuret. Tulosten tulkinnan perusteiden arviointia helpottaa tutkimusselostetta rikastuttavat suorat haastattelulainaukset. (Hirsjärvi-Remes-Sajavaara 2009: 232–233.)

Opinnäytetyötutkimuksessa on pyritty ottamaan eettisyys huomioon koko tutkimusprosessin ajan. Erityisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja, ottamaan kantaa analyysin kattavuuteen suhteessa tutkittavaan ilmiöön ja koko tutkimustyön luotettavuuteen (Eskola – Suoranta 1998: 209.)

4.2 Aineiston keruu

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään muun muassa ymmärtämään jotain tiettyä toimintaa tai kuvaamaan jotain ilmiötä ja tapahtumaa. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvat henkilöt tuntevat tutkittavan ilmiön ja heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 73.)

Tutkittavana asiana tässä tutkimuksessa on, millaista tukea nuori kokee elämäntilanteeseensa saavansa Omnia nuorten työpajoilta ja millaisia yhtymäkohtia nuorten kokemuksilla työpajatoiminnasta ja ympäröivistä palveluista on nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteiden kanssa? Otanta muodostui luonnollisesti Omnia nuorten työpajojen toiminnassa olevista nuorista.

Opinnäytetyötutkimus toteutettiin vuonna 2014 ja haastatteluun osallistui nuoria sekä kevään että syksyn pajajaksolta. Opinnäytetyötutkimusaikana työpajojen ammatilliset pajat toimivat viidessä erillisessä toimipisteessä. Jokainen toimipiste on työtehtäviltään omanlaisensa ja nuoret hakeutuvat tiettyyn pajaan oman kiinnostuksen perusteella. Jotta otanta on heterogeenisempi ja antaa mahdollisimman hyvän kuvan tutkittavasta asiasta, valitsin haastatteluun nuoria jokaisesta toimipisteestä. Näin otannasta saatiin kattavampi ja haastatteluun osallistui mahdollisimman eri asioista ja ammattialoista kiinnostuneita nuoria.

Jokaisessa toimipisteessä pidettiin informaatiotilaisuus, jossa kerrottiin tutkimuksen aihe ja annettiin informaatiota tutkimuskäytännöistä ja haastattelutilanteesta. Haastateltaville on eettisesti perusteltua informoida mitä asioita tutkimus koskee, ilman riittävää informaatiota ihmiset kokevat epävarmuutta eivätkä välttämättä myöskään lupaudu tutkimukseen (Tuomi - Sarajärvi 2009: 73). Informaatiossa korostettiin tutkimushaastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuutta ja tiedusteltiin haastatteluun osallistujat. Haastatteluun osallistujat arvottiin aina silloin kun vapaaehtoisia ilmoittautujia oli enemmän kuin kaksi toimipistettä kohden. Haastattelut toteutettiin nuoren omassa työpisteessä, tilassa joka on häiriötön ja erillään muista pajalla työskentelevistä. Yksityi-

syyden suojaan liittyvät seikat otettiin huomioon varaamalla tila pelkästään haastattelukäyttöä varten. Haastattelutilannetta varten otettiin tilaan liittyvät asiat huomioon. Tämä on tärkeää, sillä jos tilanvalinta aiheuttaa haastateltavalle epävarmuutta, ei haastattelussa välttämättä päästä niin syvälliseen keskusteluun kun tutkija toivoisi (Eskola – Vastamäki 2010: 29–30.)

Haastattelu metodiksi valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun. Teemahaastattelun valitsin siksi, koska katsoin sen olevan sopiva metodi silloin, kun olettamuksena on hyvin erilaiset, toisistaan poikkeavat vastaukset ja tavat keskustella ja vastata haastattelun liittyviin kysymyksiin. Haastattelun etuna verrattuna esimerkiksi kyselyyn, on joustavuus. Haastattelussa on mahdollista esimerkiksi tarkentaa kysymyksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja oikaista väärinkäsitettyä kysymystä. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 73.)

Teemahaastattelusta puuttuu kysymysten tarkka muoto. Haastatteluaihepiirit ovat kuitenkin määritelty etukäteen ja ne käydään lävitse kaikkien haastateltavien kanssa. Teemahaastattelun avoin muoto mahdollistaa sen, että vastaaja pääsee puhumaan vapaamuotoisesti, jolloin kerätty materiaali edustaa hyvin vastaajien kokemusta. (Eskola – Suoranta 1998: 87–88.)

Haastattelutilanteet äänitettiin sanelukoneelle. Haastattelumateriaalia kertyi yhdellä haastattelukerralla noin 30–45 minuuttia. Aineiston analyysi aloitettiin litteroimalla äänitykset, litteroitua tekstiä on yhteensä 34 sivua. Haastattelemineen kehittyi haastattelujen edetessä ja haastateltavat tuottivat enemmän näkemyksiään haastattelutekniikan parantuessa. Haastattelujen edetessä tein enemmän tarkentavia kysymyksiä, kun ensimmäisten haastattelujen kohdalla. Tarkentavilla kysymyksillä, esimerkiksi kysymällä ”mitä tarkoitat sillä”, haastateltavat nuoret kertoivat asiasta yksityiskohtaisemmin ja sain kuvailevampaa informaatiota.

4.3 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Tutkimusaineiston analyysimenetelmänä käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tarkoituksena on aineistoa analysoimalla luoda tutkittavasta ilmiöstä selkeä kuvaus. Valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin, koska tutkittava aihealue, nuorten kokemukset työpajojen palveluista on moniulotteinen ja mielestäni yhdellä tavalla hankalasti teorioitavissa tai mallinnettavissa.

Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto aluksi pilkotaan osiin, luodaan käsitteet ja järjestetään uudestaan loogiseen järjestykseen. Hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan täten selkeää, yhtenäistä ja johdonmukaista informaatiota. Tällä menetelmällä tutkittavasta ilmiöstä saadaan kuvaus yleisessä ja tiiviissä muodossa sekä saadaan selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston analyysissa on kyse myös keksimisen logiikassa. Tutkimuksen tekijän on tuotettava analyysinsä viisaus ja kyetä osoittamaan tutkimuksensa lukijoille, että analysointi on luotettavaa. Metodien noudattamisen lisäksi tutkijan on löydettävä aineistostaan teemoja oman ymmärryksen avulla. (Tuomi - Sarajärvi 2009, 91, 100.)

Taulukko 3. Tämän opinnäytetyön sisällönanalyysin eri vaiheita, jotka toteutuvat tutkimusaineiston analyysissa (Tuomi - Sarajärvi 2009, 109.)

Haastattelujen kuunteleminen ja litterointi
Vastastausten lukeminen ja sisältöön perehtyminen
Pelkistettyjen ilmausten luominen
Samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsiminen pelkistetyistä ilmauksista
Pelkistettyjen ilmausten yhdistäminen ja alaluokkien muodostaminen
Alaluokkien yhdistäminen ja yläluokkien muodostaminen niistä
Yläluokkien yhdistäminen ja yhdistävän käsitteen muodostaminen pääluokaksi

Opinnäytetyötutkimuksen aineistoa lähestyin nostamalla esiin tutkimusongelmia valaivia teemoja. Tämä mahdollistaa tiettyjen teemojen esiintymisen vertailun ja ilmenevien määrään tutkimisen. Teemahaastattelun teemat muodostavat jo aineiston jäsenystä josta voi lähteä liikkeelle. Teemahaastattelun rungon luomisessa on käytetty apuna omaa kokemusta ja aiemmista tutkimuksista saatua tietoutta. Teemahaastattelu rungon avulla seulotaan esille sellaisia asioita, jotka vastaavat tutkimuksen teemojen mukaisiin asioihin. Luokittelun jälkeen sisällönanalyysiä voidaan jatkaa kvantifioimalla aineistoa. Tällöin aineistosta lasketaan, kuinka monta kertaa samantyyppinen asia ilmenee haastateltujen kuvauksissa. (Eskola – Suoranta 1998: 152–153, 175; Tuomi – Sarajärvi 2009: 120.) Tämän opinnäytetyötutkimuksen sisällönanalysointi jakautuu

siten, että sisällönanalysoinnin avulla luokitellaan ilmaisut ja havainnoidaan, minkä pääluokan alle ilmaisu asettuu. Pääluokat muodostuvat tutkimushaastattelun teemojen mukaisesti.

Tämän tutkimuksen aineistonanalyysi on aloitettu litteroimalla kaikki äänitetty puhe. Litteroidun aineiston käsitteleminen on jatkunut redusoimalla, eli pelkistämällä, aineistoa niin, että epäolennainen jää pois (Tuomi - Sarajärvi 2009, 109). Litteroiduista teksteistä on pelkistetty ja jaoteltu alkuperäisilmaisut pelkistetyiksi ilmaisuiksi Excel – taulukkoon.

Taulukko 4. Esimerkki aineiston luokittelusta

Alkuperäisilmaisu	Pelkistettyilmaisu
<i>”eikä tällä hetkellä jaksais hirveesti ponnistaa eikä panostaa vaikka ajatuksi ja suunnitelmia hirveesti on”</i>	Ei jaksaisi ponnistaa
<i>”en jotenkin pysty näkeen yhtään omaa tulevaisuutta, näkee vaan, että istuis vaan kotona”</i>	Ei pysty näkemään omaa tulevaisuutta
<i>”Aika sumus, emmä... ei osaa sanoa ---- sit mä jossain vaihees mä luovutan ja meen johonkin alepan kassalle”</i>	Sumuinen, luovuttaminen
<i>”Tältä näkymältä en kyllä osaa sanoa jos perusduunia ja.. jonka ohella yrittääs sitä omaa projektia”</i>	En osaa sanoa, perusduunia
<i>”Odotusta, mulla on suunnitelmissa et heti kun menen kouluun, otan sieltä tutkinnon...”</i>	odotusta suunnitelmia
<i>”Jos mitään dramaattista ei tapahdu niin kai mä johonkin oon päätyny, VÄHÄN ehkä kallistuis sinne positiivisen puolelle”</i>	johonkin päädyyn, positiivisen puolella
<i>”haluu pyrkii parempaa ehkä, se näyttää sillo paljon valosammalta”</i>	halu pyrkiä eteenpäin

Pelkistettyjenilmaisujen yhdistäminen	Alaluokkien muodostaminen
--	----------------------------------

Ei jaksaisi ponnistaa Ei pysty näkemään omaa tulevaisuutta Sumuinen, luovuttaminen	Väsymystä , epätietoisuutta, negatiivissävytteinen
En osaa sanoa, perusduunia	neutraali, ei osaa sanoa
Odotusta, suunnitelmia johonkin päädyyn, positiivisen puolella halu pyrkiä eteenpäin	odottava, positiivista ajatusta

4.4 Haastatelluista nuorista

Otanta koostuu kymmenestä Omnian nuorten työpajalla työkokeilussa olevasta työttömästä työnhakijasta. Heidät oli valittu satunnaisesti jokaisesta toimipisteestä, haastateluun ilmoittautuneiden joukosta. Tutkimusta varten haastateltiin kymmenen työpajanuorta, iältään 17 – 23 vuotta, joista kuusi miestä ja neljä naista. Koulutustaustaltaan viidellä on korkeimpana koulutuksena peruskoulu ja neljällä toisen asteen ammattitutkinto. Lisäksi yhdellä haastatelluista on peruskoulu kesken. Haastatelluista kolmella on pitkäaikaisempaa työkokemusta ja työsuhde oli kestänyt useamman kuukauden. Kahdella haastateltavalla on ollut lyhyt aikainen, kausityötyyppinen työsuhde. Viidellä haastateltavista ei ole ollut palkkatyösuhdetta.

Ennen kyseistä työkokeilujaksoa kertyneen työttömyyden kesto jakautuu niin, että kolme haastateltavista on ollut työttömänä yli vuoden yhtämittaisesti, josta toinen yli 500 päivää. Yli puoli vuotta työttömänä haastatelluista on ollut kolme ja alle puoli vuotta kaksi haastateltavaa. Yksi haastateltava ei ollut ennen työkokeilujakson alkamista työttömänä kuin yhden päivän, sillä oli ollut ennen työttömäksi ilmoittautumista kotihoidon tuella ja hän sai heti pajapaikan. Haastatteluaikana haastateltavat olivat olleet Omnia nuorten työpajatoiminnassa kahdesta viikosta lähes yhteen vuoteen.

Kolme haastateltavista oli Omnia Nuorten työpajoilla toisella työkokeilujaksolla. Kaksi haastateltavista oli ollut suorittamassa työkokeilua aiemmin muualla kuin Omniassa.

Vanhemman tai vanhempien kanssa haastatelluista asuu kuusi, joista yksi oli sopinut muuttavansa vanhempien luota heti, kun täyttää kahdeksantoista. Neljä haastateltavista muuttaisi vanhemman luota itsenäisesti asumaan, jos se olisi mahdollista. Nuoret

kertovat, ettei työttömyydestä johtuen ole taloudellisesti mahdollista asua muualla kuin vanhempien kanssa. Kolme haastateltavaa maksaa vanhemmalle korvausta asumista, mutta vuokarasopimusta ei ole he eivät olleet laatineet.

5 Työpajanuoren kokemuksia Omnia Nuorten työpajojen- ja nuorisotakuuseen liittyvistä palveluista

Esittelen kappaleen viisi alaluvuissa opinnäytetyötutkimuksen tuloksia. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää Omnian työpajanuorten kokemuksia työpajatoiminnasta. Lisäksi tavoitteena on ollut selvittää mitä yhtymäkohtia nuorten kokemuksilla työpajatoiminnasta ja ympäröivistä palveluista on nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteiden kanssa. Kvalitatiivisen tutkimuksen luonteesta johtuen, tuloksissa esiteltäessä on pyritty välttämään lukumäärien ilmoittamista ja keskitytty kuvailemaan nuorten tuntemuksia. Litteroidusta tekstistä on tuloksiin otettu muutamia suoria lainauksia, tukemaan tulosten tarkastelua. Suorat lainaukset viittaavat tuloksiin jotka esitellään tekstikappaleessa ennen suoraa lainausta.

5.1 Henkilökohtaiset tavoitteet ja lähtökohta työkokeilutoiminnalle

Pajanuorten kokemukset työttömyytensä syistä jakaantuivat heikkoon terveyden tilaan, koulutuksen puutteeseen ja huonoon työtilanteeseen. Lisäksi ilmeni muita vaikuttavia tekijöitä, kuten ammatinharjoittamiseen tarvittavan ajoluvan menettäminen ja vaikea perhetilanne. Osa nuorista näkee oman motivaation riittämättömyyden olevan selkeästi vaikuttavana tekijänä.

Nuoret joilla on ammatillinen tutkinto, kokivat työttömyytensä syyksi heikon työllisyystilanteen. He kertoivat hakeneensa ahkerasti sekä koulutustaan vastaavia töitä että muita työtehtäviä. Työhakemuksia he kertovat laittaneensa ahkerasti, vähintään kymmenen työkokoilujakson aikana. Erityisesti ammatillisen tutkinnon omaavan nuoret kertoivat kokevansa ensimmäisen alan työpaikan saamisen haasteena. Valmiiden suhteiden puuttumisen työelämään ja varauksellisuuden nuorta työntekijää kohtaan koetaan vaikuttavan negatiivisesti työnsaamiseen. Kun töitä ei ole löytynyt, on uudelleen kouluttautuminen tullut ajatuksiin. Suurta turhautumista ovat aiheuttaneet jatkuvat pettymykset siihen, että työhakemukset eivät ole tuottaneet toivottua tulosta. Osa haetuista työpai-koista on jättänyt kokonaan vastaamatta hakemukseen eikä ole vastannut edes kiittämällä hakemuksesta. Tämä on aiheuttanut nuoressa masennuksen tunteita.

"Sitte kierre siitä syntyy, ku just ettii työtä monesta paikasta, ja mikään niistä ei ees vastaa takasin. Sit sillee; no, paskat tästä välittää!"

Työttömyytensä syyksi heikon terveydentilan kertoneet kokivat psyykkisen kuntosensa olevan siinä tilassa, ettei heillä ole ollut voimia sitoutua työ- tai opiskeluympäristöön. Ne nuoret jotka kokivat heikon motivaation olevan yhtenä tekijänä työttömyyteensä, kuvailivat jonkin verran syitä motivaation vähäisyyteen, kuten halu tehdä taiteeseen liittyvää toimintaa vapaamuotoisesti tai aikaisemmat huonot kokemukset sosiaalisista tilanteista. Lisäksi nuori kertoi lopettaneen koulutuksen kokemansa epätasa-arvoisen kohtelun vuoksi ja ajautuneen täten työttömyyteen.

”Omat intressit eivät ole päiväduunis, musajutut vievät paljon aikaa”

(...)” ylipäättänsä kun sinne kouluun meni ja oli näillä tunteilla tuli sellasta ahdistusta ja muuten oli hirveen hankala olla sielä koulussa...”

Nuoret kertoivat hakeneensa pajatoimintaan saadakseen työkokemusta sekä tunteista eri aloista ja opiskelumahdollisuuksista. Terveydentilan parantaminen on yksi keskeinen syy, joka on vaikuttanut päätökseen hakeutua pajalle. Osa oli hakenut pajalla saadakseen sosiaalista kontaktia. Ohjaus jostain muusta palvelusta tai vanhemman kehoitus, on ollut usean kohdalla alkusykäyksenä pajalle hakeutumiseen. Keskeisinä pajalle hakemisen syinä on edellä mainittujen lisäksi ollut tylsistyminen, halu saada jotain mielekästä tekemistä ja työmarkkinatuen saaminen.

”Ja sit se et, mulla on sitä tekemistä ja pakottava tarve...pakko lähteä kotoa. Päivärytmi ja sosiaalisuhteet. Koska jos ei olisi tarvetta, niin eikä olis sitä porukkaa mikä nyt on ollut, niin ei tulis sitä nokkaa laitettu ulos ollenkaan. Silloin menis pää sekasin”

”Kaveri oli täällä ja se sano hyvä meininki, piti vaan saada jotain tekemistä plus sit ei saanut työkkärist mitää rahaa”

”Puoli vuotta sohvalla se on ihan äärettömän pitkä aika, siinä aika nopeasti kylästy”

Käynnissä olevan pajajakson omaksi tavoitteeksi kaikki haastateltavat mainitsivat useamman kuin yhden tavoitteen. Useamman nuoren tavoitteena oli terveydentilan kohentaminen tai terveydentilan selvittäminen liittyen psyykkiseen terveyteen. Nuoret olivat hakeutuneet pajalle, koska katsoivat pajojen rutiininomaisten päivien ja yksilöohjauksen voivan auttaa heidän psyykkiseen vointiin. Useammalla haastateltavista oli tavoitteena keksiä itselle soveltuva ammattiala sekä työpaikan tai opiskelupaikan löytäminen. Muita keskeisiä pajajaksolle asettamia tavoitteita nuorilla on päivärytmin parantaminen ja ylläpitäminen, taitojen kehittäminen ja työkokemuksen saaminen. Tavoit-

teiksi mainittiin yksinkertaisesti myös rahan saaminen ja työmarkkinatuesta säästäminen, mutta nämä eivät olleet ainoita tavoitteita yhdelläkään haastateltavalla.

Opiskelu- ja työpaikan löytäminen oli pajajakson tavoitteena, koska nuoret kokivat, että pajajaksolla on mahdollisuus rauhassa ja pitkäjänteisesti pohtia jatkopolkua ja saada yksilöllisesti ohjattua tukea.

"Sais rauhassa tutkia mahdollisuuksia opiskelupaikan suhteen. Ja että sai vähän työkokemusta lisää.."

"Oman terveyden parantamista ja pitäis varmaan saada koulutus jollain tavalla. Jos löytyis se oikea ala."

"On päässyt selvittelen sitä omaa terveyden tilaa tässä ku on ollu rutiinin omaisessa pajatoiminnassa"

"Et pääsisin tän jälkeen johonkin, palkkatöihin tai löytäisin jonku koulutuksen joka kiinnostais"

Tavoitteiden toteuttamiseksi nuoret näkevät jollain tasolla panostaneensa myös itse. Nuoret, jotka mainitsivat terveydentilan parantamisen tavoitteekseen, olivat sitoutuneet käymään sovituihin hoidollisiin tapaamisissa sekä pyrkineet muuttamaan asennoitumistaan omaan psyykkiseen vointiin – tsemppaamaan itseään. Nuoret kokivat turhautumista, jos omaan psyykkiseen vointiin ei omasta panostuksesta huolimatta tuntunut löytyvän helpotusta tarjolla olevien palveluiden avustuksella. Pajatoiminta koetaan elämäntilanteeseen nähden selkeänä ja rauhoittavana toimintana. Pajatoiminta koetaan mahdollisuudeksi keskittyä työn tekemiseen ja pysähtyä pohtimaan rauhassa tulevaisuutta. Nuoret jotka kokivat tarvitsevänsä pajajaksolta aikaa ja rauhoittumista, kertoivat kokevansa, ettei jatkosuunnitelman miettiminen ole ajankohtaista ja sen ajatteleminen lähinnä stressaa.

"Työtä en ole hakenut varsinaisesti olleenkaan (pajajakson aikana), ... mut siis periaatteessa siinä on lähinnä se, et se on niin iso ahdistava tekiä. Lähinnä mä aattelen, mä ny kerään täällä sitä rohkeutta ja niinku annan itteni levätä niistä asioista, niin sanotusti. Just niinku yritän kerätä sitä rohkeutta, et se on se mun tapa päästä siihen työelämään."

"Ehkä sitä hiljalleen alkaa vaan yrittää piristää vähän ja nähdä vähän valoisampia asioita"

"Välillä vaan tuntuu, ettei saa sitä apua mikä olis tarve."

Nuoret, jotka määrittelevät jakson ensisijaiseksi tavoitteeksi työllistymisen, mainitsivat tutkineensa ja hakeneensa työpaikkoja runsaasti. Nämä nuoret olivat jakson aikana laatineet useita hakemuksia, osa noin kymmenen hakemusta ja osa oli käyttänyt parituntia työnhakuun päivittäin.

”Sit mä on niiku noita hakemuksia täytelly, mut niihin se on ollu vähän nihkeetä se vastaus, et niihin tulee yleensä se automaattinen vastaus ,olemme saaneet hakemuksemme, mutta meillä ei ole antaa töitä.”

Nuoret mainitsivat omaksi panostukseksi tavoitteiden toteuttamisessa myös sen, että on pyrkinyt olemaan ajoissa pajalla, välttämään luvattomia poissaoloja ja tekemään pyydyt asiat huolella. Tämä painottui niillä, jotka kertoivat tavoitteekseen päivärhythmin parantamisen ja taitojen kehittämisen.

” No onhan se ku puoli vuotta ollu kotona, niin pitähän sitä vähän ponnistaa , että saa ittensä hereille aamulla. Mut siis pitää tulla totta kai aina ajoissa, olla kokopäivä ja tehdä kaikki tehtävät - - - kyllähän siihen vähän joutuu, pystyy pysymään rytmissä.”

Pitkäaikaisemmaksi tulevaisuuden tavoitteeksi pajanuoret kertoivat samoja teemoja, kuin pajajakson tavoitteekseen. Lähestulkoon kaikki haastatellut nuoret mainitsivat pitkäaikaiseksi tavoitteeksi joko ammatin tai työpaikan saamisen ja kolmella haastatelluista oli tavoitteena siirtyä työhön välittömästi pajajakson aikana tai heti sen jälkeen. Myös oppisopimuskoulutukseen pääseminen oli tavoitteiden joukossa. Lisäksi nuoret mainitsivat tulevaisuuden tavoitteikseen asunnon saamisen, taidetoiminnan toteutumisen, ja kevyempinä unelminaan auton hankkimisen ja omakotitalon.

”Eka mä haluaisin sen peruskoulun suorittaa loppuun ja sit jos mä pääsisin opiskelemaan tätä alaa tai sitte sitä muuta alaa, mutta opiskelemaan toivottavasti työllistyis sitte.”

”Mä ny koetan niinku hankkiutua töihin ja uutta ammatillista koulutusta alle, et jotain , et tilanne ees muuttuis”

5.2 Työkokeilujakson sujuminen Omnia nuorten työpajoilla

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista 28.12.2012/916 määrittelee, että työkokeiluun ohjataan ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämiseksi tai työmarkkinoille paluun tukemiseksi. Ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämisestä tai työmarkkinoille paluun tukemisesta oli jokaisella, joka oli ollut pajoilla yli kuukauden, kerrottavana näkemys.

Nuoret, jotka olivat olleet yli kuukauden haastatteluhetkellä pajajaksolla, kuvasivat uravaihtoehtojen tai työmarkkinoille paluun tukemisen toteutuneen pajajaksolla *hyvin* tai *kohtalaisesti*. Ura- ja ammatinvalintaa tukevaksi asiaksi nuoret kokivat pajajaksolla erityisesti sen, että pajalla pääsee kokeilemaan sopiiko kyseisen tyyppinen työskentelytapa tai ammattiala hänellä. Nuoret kykenevät soveltamaan ja pohtimaan eteenpäin työpajatoiminnassa havaitsemiaan ja kokemiaan asioita urasuunnittelussaan. Nuoret esimerkiksi pohtivat pajajakson aikana saadun kokemuksen perusteella, sopisiko hänelle työksi esimerkiksi fyysinen, kädentaitoja vaativa, ihmisläheinen, tai nopeatempoinen työ. Osalla nuorista ajatus itselle soveltuvasta työstä oli vahvistunut, mutta osa oli alkanut miettimään uutta alaa ja uudelleen kouluttautumista.

Nuoret kertoivat kokevansa hyväksi, että pajajaksolla on saanut tietoutta erityyppisistä ammateista, esimerkiksi opiskelumahdollisuuksiin liittyvien messujen ja työalojen esittelyjen kautta. Koulutustietoisuus oli lisääntynyt muun muassa yhteishakukäytäntöjen tuntemuksen ja erityyppisten koulutuspolkujen tuntemuksen lisääntymisen kautta. Esimerkkinä nuoret mainitsivat tietoisuuden lisääntyneen nuorten aikuisten osaamisohjelman koulutuksista (NAO – koulutus) ja oppisopimuskoulutus vaihtoehtoista.

”Mä en ois muuten tiennyt esimerkiksi siitä, että voi hakea tähän NAO koulutukseen ja mä hain nimenomaa sitten tähän NAO – koulutukseen.”

Nuoret toivat urasuunnittelua kysytyssä ilmi aloituskeskustelun sekä yksilökeskustelujen merkityksen. Nuoret mainitsivat yksilökeskustelujen olleen urasuunnittelua edesauttava tekijä. Keskustelut auttavat hahmottamaan omaa soveltavuutta ammattiin ja keskusteluissa kannustetaan tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Nuoret arvostava pajatoiminnan mahdollistavaa yksilöllistä kohtaamista missä otetaan huomioon nuoren omat voimavarat ja elämäntilanne, kuten psyykkinen vointi ja jaksaminen.

”Mun mielestä täällä on annettu hyvin tilaa, ettei koko ajan olla oltu tuputtamassa niinku sitä, että oletko hakenut töitä ja miksi et ole töissä, mun vanhemmat ja sukulaiset taas tekee sitä riittävästi. Se on ollu elämäntilanteeseen hyvä asia. Sitä välillä niinku varovaisesti raaputetaan pintaa, ja kokeillaan, että oisko työnhakemisen aika...”

”Se et aluksi kysytään mitä sä haluat tehdä elämässä. Ja sit se että annetaan ihan koulutuksia”(…) (työpajakson aikana käytävät lyhyet kurssit) (...) ”Et niitä on tullu ja se et, yleensäkin kysytään haluatko tehdä mitä (pajakson jälkeen)...”

”No just täällä pajalla tämmönen tuki et vaik käyn keskustelussa, keskustelen näistä ammattivaihtoehdois., Ehkä se on hyvä just, ei tarte ite sit pätkäillä tai sillee ite... ei tarte yksin miettii sitä”

Kaikki nuoret nimesi useamman kuin yhden, työpajajaksoilla hyväksi kokemansa asian. Se minkä nuoret olivat kokeneet hyväksi pajatoiminnassa kokonaisuudessa, liittyi usein urasuunnittelua tukeviin teemoihin; kuten erilaiset ammattiin ja opiskeluun liittyvät suunnittelut ja keskustelut. Muita asioita, joita nuoret kokivat tärkeäksi, ovat taitojen kehittyminen sekä uusien asioiden kokeilumahdollisuus ja – oppimismahdollisuus. Asuntoasioiden neuvonnasta, raha-asioiden neuvonnasta ja keskusteluista oli jäänyt hyvä kokemus. Työtehtävien ja työnannon selkeys on pajatoiminnassa erityisen hyväksi koettu asia.

”Erilaiset ammatit ja muutenkin vähän nämä elämän asiat. Tullu vähän enemmän selkeyttä siihen. . no miten kaikki raha-asiat ja asunnot ja ylipäätänsä vähän tällaista taloudelliset jutut...”

Pajajakson aikana järjestettävät niin sanotut lyhytkurssit, kuten tulityökurssi, hätäensiapukurssi, työturvallisuuskurssi saivat kiitosta. Lisäksi koetaan hyväksi pajatoiminnan mukana tulleet ihmiset, työmarkkinatuen saaminen, päivärytmin ylläpitäminen ja se, ettei ole tarvinnut olla pelkästään kotona. Pajaympäristö, kuten tilat ja laitteet mainittiin positiivisina asioina. Nuoret kokevat hyväksi vaihtelevat, monipuoliset ja riittävät työtehtävät. Vertaistuen merkitys tulee opinnäytetyötutkimuksen tuloksista selkeästi esille, useissa haastatteluissa ja useissa kommentteissa.

”Mun mielestä huonoasia on se, et ku on ollut työttömänä, ei oo ollu minkäänlaista verkostoa. Niin täällä on tullu sitä sosiaalista verkostoa, niin se on yks iso tekijä mun mielenterveydelle. Aamuheräämises mulla ei oo ollu mitään tekemistä, vaan nää sosiaaliset kontaktit on mulle niin ku elinehto, ja niitä ei oo ylänsä ollut sitte aikasemmin

”Onhan tää mukavaa näpertelyä ollu, täällä tehnyt kaikenlaista ja sitte oppinut uusia taitoja myös. Ensimmäisen kerran tein (työtehtävää ei julkaista), se meni yllättävän nopeasti ja se vielä toimii”

5.3 Kokemuksia nuorisotakuuseen liittyvistä palveluista

Kaikilla nuorilla oli vähintään tietoa useammasta palvelusta, jotka kuuluvat nuorisotakuun toteuttamisen yleisimpiin keinoihin. Kaikki haastateltavat tiesivät etsivän nuorisotyön palvelut ja oppisopimuskoulutuksen. Etsivän nuorisotyön palveluluista oli hyödyntänyt kolmannes haastatteluun osallistuneista. Hyvin tunnettuja palvelumuotoja oli myös alle 30- vuotiaiden työllistymistä edistävä Sanssi – kortti. Suurimmalla osalla haastatelluista nuorista on hankkinut Sanssi – kortin. Lisäksi suurin osa mainitsi tietävänsä TE-

toimiston ammatinvalinta ja uraohjauspalvelut, työnhakukoulutuksen ja nuortenaikuisen osaamisohjelman. Haastatelluista nuorista oli ollut kaikissa keskustelussa esillä olleissa palveluissa palvelunkäyttäjää, luukuun ottamatta Nuorten aikuisten osaamisohjelmaa. Eniten oli käytetty etsivän nuorisotyön palveluita. Tietoa mainitsemistaan palveluista nuoret olivat saaneet TE-toimistosta, etsivästä nuorisotyöstä, pajatoiminnassa, sekä kavereiltaan.

Palveluista, jotka ovat auttaneet oleellisesti elämäntilanteeseensa, nuoret mainitsivat TE-toimiston palvelut, pajatoiminnan, etsivän nuorisotyön. Nuoret mainitsivat, että palveluohjaus olisi voinut olla jossain tilanteissa tehokkaampaa ja informaatiota mahdollisuuksista olisi voinut saada nopeammin.

"TE-toimisto varmaankin. niinku... se autto saamaan jotain tekemistä peruskoulun jälkeen, pääsi työpajalle"

"Pajatoiminta, mielenterveyspalvelut on pakolliset mun kohdalla, ne auttaa. (Haastattelija: -Ootko mielestäs saanu apua.) Se on melkein ihmeellistä ku vertaa (maintsee tutkimukseen kuulumattoman paikkakunnan), se oli lottovoitto jos sai ajan kerran kuussa, nyt mä saan vähintään kahden viikon välein, melkein viikottain. Sit on hyvät työntekijät, (...) oikeesti niinku haluaa auttaa mua ja kertoo tämmösiä vinkkejä ja neuvoja, se ei vaan istu siinä, vaan ihan keskustelee.

"Ainakin se etsivä nuorisotyö, sieltähän mä näistä pajoista kuulinkin... et on siitä ainakin ollu apua."

"Mä itte hakeudun tänne ei mulle hirveesti oo kerrottu sielä mitään näistä nuorten pajoista"

Alle 25-vuotiaan nuoren, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, on haettava keväällä vähintään kahta opiskelupaikkaa, joiden opiskelijaksi ottamisen perusteet hän täyttää. Haastateltavien mielipiteet jakautuivat karkeasti kolmeen erityyppiin, joista kolmannes katsoi, että yhteishakuvelvollisuus on hyvä asia, joka edes auttaa nuorten tilannetta, kolmannes suhtautuu velvollisuuteen varauksella, ja kolmannes ei katso käytäntöä lainkaan hyväksi.

Varauksellisesti suhtautuvat kokevat käytännön periaatteessa hyvänä, mutta omalla kohdalla ahdistavaksi ja turhaksi. Nuoret kokevat, että yhteishaussa voi tulla epämääräisesti haettu koulutusohjelmiin, jotka eivät ole tulevaisuuden suunnitelmissa eivätkä mielenkiinnon kohteena, vaan haku tulee tehtyä velvollisuudesta. Jos epämääräisen haun tehtyä tulee valituksi, vie paikan henkilöltä joka voi olla oikeasti kiinnostunut alasta. Osa nuorista koki yhteishaun aiheuttaneen ahdistusta ja stressaantumista, sillä he

eivät ole kokeneet opiskelun olevan elämäntilanteessaan ajankohtainen, esimerkiksi terveydentilasta johtuen.

”Se on mun mielestä hirveen painostavaa, koska ite mä en löydä sieltä mihin ammattiin mä haluaisin. Sit jos mä en hae mihinkään niin joutuu karenssin... ...niiku ahdisti mua”

”Niin se vähän stressaannutti ja hermostutti kun piti pakollisesti hakea kuitenkin niin, itse päätin hakea vaan johonkin mihinkä en voi päästä”

”Ihan mahtava idea! Tiedän, tunnen näitä henkilöitä jotka eivät peruskoulunjälkeen hakis.. niillä oli just tää: oppivelvollisuus päättyi... Kyllähän se ny on helvetin hyvä olla ammatillinen koulutus.”

Nuorisotakuun toimintamalli edellyttämä palveluohjaus aktiiviseen toimintaan oli haastateltujen nuorten kohdalla toteutunut hyvin. TE-toimisto oli tarjonnut ennen työpajaksoa eri vaihtoehtoja aktiivisesti kolmen kuukauden sisällä työttömäksi jäämisestä. Haastateltavilla nuorilla on kokemus, että heidän kohdallaan kolmen kuukauden palveluohjaus on toteutunut hyvin. Suurin osa haastateltavista oli TE-toimiston kautta kuullut nuorten työpajoista ja täten ohjautunut pajoille. Muita tarjottuja palveluita työttömyyden aikana on ollut oppisopimuskoulutus, ammatinvalinta ja uraohjaus ja työnhakukoulutukset.

Haastatellut nuoret kokivat nuorten yhteiskuntatakuuseen sisältyvän tavoitteen ohjata kolmen kuukauden sisällä aktiiviseen toimintaan hyvänä. Nuoret kertoivat kolmen kuukauden olevan kuitenkin pitkä aika ja aktiivinen toiminta tulisi saada nopeammin kuin kolmessa kuukaudessa. Osa kokee, etteivät TE-toimistosta tarjotut vaihtoehdot olleet houkuttavia. Nuoret, jotka olivat asuneet muualla kuin Espoon seudulla, mainitsivat Espooseen muuttaessaan palveluiden saatavuuden parantuneen.

”No se on omasta mielestä ihan hyödyllistä käytännössä, että saa vielä kuitenkin semmoseen asiaan apua, että tarjotaan tämmöstä apua löytään ammatti tai joku paikka mihin mennä, ettei tosiaan jää vaan sinne kotiin vaan istun.”

”Ei hirveesti houkutellu ne vaihtoehdot mitä ne tarjois. Onhan se ihan hyvä varsinkin nuorten ihmisten kohalla, jos sellaista ei olisi ihmiset vaan passivoitusi. Ehkä, en tiedä, joku saatais”

”3kk on pitkä aika, pitäis olla nopeampi, passivoituminen, se on ... se on haastavaa. Siitä ei välttämättä pääse eteenpäin”

Nuoret kokivat, että heitä työmarkkinoilla eteenpäin auttaisi oman terveydentilan kehuminen, työkokemuksen saaminen, suhteiden saaminen työelämään, kulttuuri-identiteetin ymmärtäminen ja huomioiminen työelämässä, armeijan parempi yhteensovittaminen taidetyön kanssa, työkokeilupaikkojen lisääminen yrityksissä sekä neuvon-

nan- ja ohjauksen saaminen henkilökohtaisissa asioissa. Myös oman itseluottamuksen kasvamisen katsottiin nostavan työmarkkinoilla pärjäämistä. Nuoret kertovat kokevansa, että heikko psyykkinen kuntoisuus on esteenä aktivoitumiselle ja opintojen suorittamiselle. Toisaalta nuori kokee, että oma aktivoituminen ja eteenpäin suuntautuminen nimenomaan kohentaisi psyykkistä vointia.

Useamman haastateltavan näkemys on, että työmarkkinoilla pärjäämisessä keskeisenä ovat valmiina olevat henkilösuhteet ja työkokemus. Nuoret kertoivat olevansa työttömyyden ”kierteessä” jota on hankala saada pysähtymään.

”yks mikä hidastaa (työmarkkinoilla), on oma terveydellinen tila ja sit oma motivaatio. Ei jaksais... haluis niinku mennä opiskelemaan ja melkein pitäsi saada se oma ammatti että saisi työpaikan”

”Se että tuntisin jonkun joka tuntee jonkun tyyppinen juttu. emmä tiää se ois vaan se et se ekapaikka tuli”

Haastattelussa tuotiin ilmi myös kulttuurin tuomat haasteet sijoittumisessa työelämään. Esimerkiksi nuori koki kulttuuriin liittyvä pukeutumisen voivan olevan esteenä työmarkkinoilla pärjäämisessä. Työkokeilupaiikkoja nuoret toivovat enemmän, erityisesti aloilla jossa on heidän näkemyksen mukaan vaikea saada palkkatyötä ilman suhteita, kuten media-ala. Nuoret kertoivat tarvitsevan tukea esimerkiksi muuttaessa omaan asumiseen ja kokivat ohjauksen ja tuen auttavan työelämässä selviytymistä. Puolustusvelvollisuus koettiin haittaavana tekijänä. Haastateltava koki, että armeijan aikana keikka ja taideluontoisen työn ylläpitämiseen vaadittavat suhteet voivat hävitä kokonaan, ja työmarkkinoille palaaminen voi olla vaikeaa.

Useat nuoret kertoivat lisäksi, että oma motivaatio saisi olla parempi ja itsestä voimavarojen löytäminen ja itsetunnon kohoaminen auttaisi työmarkkinoilla eteenpäin.

”Se et puolen vuoden intti saattais sotkee asioita aika tiukasti, menettäisin mun nykyiset keikkaduunit”

”Mulla ei oo sitä paksunahkasuutta ollenkaan, ja itseluottamus on parhaimmillaankin miinuksen puolella ja tämmöstä näin. Minä kuva, kun sitä pystyis pikka- sen vahvistamaan”

5.4 Nuoren antamia kehittämis ehdotuksia ja näkemyksiä tulevaisuudesta

Nuoret näkivät kehitysmahdollisuuksia paja- ja työkokeilutoiminnalle. Useampi nuoret olivat huolissaan siitä, että pajatoiminnasta ei tiedä kaikki ne nuoret, jotka palvelua tar-

vitsisi. Osa nuorista koki saaneensa pajojen työkokeilutoiminnasta tiedon ikään kuin sattumalta, esimerkiksi kaverin kautta. Nuoret pohtivat myös sitä, riittävätkö pajapaikat kaikille nuorille, jotka tarvitsevat pajojen palveluita.

”Enemmän se tiedotus näille henkilöille jotka ovat siinä tilanteessa, että ei ole oikeen mitään näköpiirissä niin.. kiinni saaminen olis se missä olis petrattavaa.” (Mistä itse sait tiedon?) ”No ku kaveri vinkkas ku sillä oli vähän.. noo.... vähän sama tilanne.”

”Ekakskin niin, paikkoja pitäis saada enemmän. Must tuntuu, että kaikki ei varmaan pääse vaikka ne haluais.”

Nuori antoi toivomuksen, että samalla pajalla ja samoissa tehtävissä saisi olla tarvittaessa pidempään kuin kuusikuukautta (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012 4 luku).

”Mun mielestä ehkä siis. musta se aika mitä täällä saadaan olla niin se saisi olla ees parikuukautta pidempi, se puolivuotta on loppujen lopuksi aika lyhyt aika...”

Muita kehittämis ehdotuksia nuoret kertoivat pajaryhmän ryhmäytymiseen ja pajan työmäärään liittyen. Nuoret toivat esille, että ohjaaja voisivat olla aktiivisemmin luomassa ryhmähenkeä. Haastattelussa tuotiin ilmi, että nuorten myöhästeleminen, etenkin pajoilta jossa tehdään ryhmätöitä, vaikuttaa työskentelyyn ja siihen puuttumiseen toivotaan kehitettävän keinoja. Myös tasa-arvoisuutta toivottiin kehitettävän, mutta asiaa ei haluttu avata sen enempää, ei edes sitä mihin osa-alueeseen toivomus liittyy. Lisäksi toivottiin tasaisemmin ja enemmän työtehtäviä, että aika kuluisi nopeammin. Pajaohjaajat saivat ymmärrystä heidän työn haastavuudesta; ehdotettiin, että jokaiselle pajalla olisi kaksi ohjaajaa, jotka toimisivat työparina. Pajatoiminnan henkilökunnan ymmärrystä nuorten elämäntilanteita ja monimuotoisia haasteita kohtaan toivottiin lisättävän, esimerkiksi koulutuksella.

”(...) Ymmärtämistä enemmän, ja sitte avoimuutta siinä mielessä, et on myös muunlaisia ongelmia, kun niin sanotut marginaaliongelmia, niitä on muitakin ongelmia. Ja se ettei olla liian huolehtiviaisia, mutta kuitenkin huolehditaan.”
Se, et esimerkiksi kun on vähä väsynyt päivä niin, ei olla heti.. mun mielestä nuoretkin voi auttaa toisiaan, että ei aina tarvi ohjaajaa voivottelemaan”

”Aikahan täällä käy usein pitkäks, mut sekin on sitte omasta aktiivisuudesta sitte kiinni aikapaljon”

”(...) Ohjaajat ei ole niin aktiivisesti yhdistämässä tätä ryhmää. Ku täs oli niin koki hirveesti, että ryhmä on hirveen hajanainen, eikä oikein päästä yhteen, niin se... on se parannettavissa”

Nuoret kehittäisivät ikäryhmälleen suunnatuista palveluista terveysterveyspalveluita, taloudellisia palveluita, nivelvaiheenohjausta, työkokeilutoimintaa, oppisopimuskoulutusta ja palveluiden tasa-arvoisuutta ja palveluiden markkinointia.

Terveysterveyspalveluita nuoret kehittäisivät paremmin saataville, erityisesti mielenterveyspalvelujen saatavuus ei ole riittävää. Taloudelliset palvelut, kuten neuvonta, Kelan etuudet ja toimeentulotuki tulisi nuorten mielestä olla paremmin esillä. Lisäksi nuoren näkemyksen mukaan nivelvaiheen- ja koulunkeskeyttämisen aikaista ohjausta tulisi kehittää. Jos koulutuksessa oleva oppilas haluaa keskeyttää opinnot, tulisi tilannetta tukevat mahdollisuudet tuoda paremmin esille. Haastateltavalla oli jäänyt kokemus, että oppilaitoksessa tapahtuva ohjaus keskittyy opiskelujen lopettamisen ehkäisyyn, vaikka hän oli omien voimavarojen vuoksi jo tehnyt lopettamispäätöksen. Näin eteenpäin ohjaaminen nuoren näkökulmasta oli jäänyt toteutumatta kokonaan.

Työkokeilupaiikkoja saisi olla enemmän tarjolla, nuoret toivoisivat yrityksiltä aktiivisempaa otetta työkokeilupaiikkojen tarjoamisessa, erityisesti aloilla, joihin on vaikea työllistyä ilman suhteita ja aiempaa työkokemusta. Lisäksi työpajatoiminnan työkokeilupaiikkoja saisi olla enemmän ja työkokeilujakson pituus pidempi, kuin enintään kuusi kuukautta. Työnhakukoulutusta tulisi olla enemmän ja matalammalla kynnyksellä saatavissa.

Lisäksi toivottiin kulttuurillista ennakkoluulottomuutta erityisesti työmarkkinoille. Viranomaisten ja julkishallinnollisissa palveluissa toiminta koetaan tasa-arvoiseksi, mutta nuoret kokivat, että työmarkkinoilla voi olla hankala pärjätä jos oman kulttuurin piirteet, kuten vaatetus näkyy selkeästi työhaussa.

Kokonaisuudessaan osa nuorista kokee nuorille aikuisille suunnattujen palveluiden toimivan oikean suuntaisesti ja hyväksi sen, että on ylipäättänsä palveluita, joissa tahtotilana on auttaa nuoria.

”On ihan hyvä että potkitaan persuksille ja sillee. ei sillee unohdeta jonneki. Kumminkin yhteiskunta pitää huolta jossain määrin, se on hyvä juttu.

”Ittee kyllä auttais, jos tälläset työpaikat mihin yrittää hakea, ja myöskin vähän tällaiset erikoiset työpaikat, mitä oli esim yks sellanen yhtiö etsi 3D peliartistia, mut koska portfolioa ei riittänyt, ei ne sit edes välittänyt, vaikka teki hyvän ehdotuksen. Laitoin niille siitä, et voisin tehdä sen (tuotteen nimi poistettu) ... sinänsä helpottais kyllä jos tommoset paikat antais enemmän mahdollisuuksi tulla työharjoitteluun esimerkiksi, - tai antaa jotain lyhytaikaista taidon näytettä.”

”Ei pidä olla ennakkoluuloinen ja kattoo ihmistä vähän pintaakin syvemmälle... et niiku. noil työmarkkinoillakin vois olla ehkä tasa-arvosempaa.”

Oman tulevaisuutensa nuoret näkivät pääsääntöisesti odottavan positiivisena, mutta kolmannes haastatelluista nuorista näkee tulevaisuuden sumuisena ja negatiivissävytteisenä. Nuoret toivat tulevaisuuden näkymiä pohtiessa esille paljon yhteiskunnallisia asioita, kuten taloudellinen epätasa-arvoisuus, rahavarojen tuhlaaminen väärin asioihin ja työttömyyden lisääntyminen.

Taloudellinen epätasa-arvoisuuden koetaan kasvavan. Perheiden köyhyys nähdään kierteenä, josta on vaikea päästä ulos. Kierteen katkaisemista vaikeuttaa nuoren näkökulman mukaan perheiden sosiaalietuuksien kaventuminen. Nuoren näkökulman mukaan rahaa käytetään yhteiskunnallisesti väärin asioihin, kuten kulttuuriin ja infrastruktuurin kehittämiseen. Sen sijaan haastatellun nuoren näkökulman mukaan rahaa tulisi panostaa enemmän esimerkiksi mielenterveyspalveluihin.

Ne jotka näkivät oman tulevaisuuden haasteellisena, kuvailivat tilannetta vaikeana jaksaa ponnistaa yhteiskunnassa, sumuisena tai synkkänä, ulkopuolelle jäävänä, tai yksittäisistä tekijöistä riippuen hyvin vaakalaudalla olevana, eli joko hyvin masentavana tai kirkkaana.

”Melkeen vaan synkkiä ajatuksia.. Omalta kannalta mä en jotenkin pysty näkeen yhtään omaa tulevaisuutta, näkee vaan, että istuis vaan kotona.”

”Tuntuu muutenki, että tää maailma menee vaan huonompaan suuntaa.(Haastattelija: -Millä tavalla huonompaan suuntaan) . Yks esimerkki on siitä, et edelleen on liian vahvana tää... miksi sitä sanotaan.. rahallisia eroja palkoissa, mä koen edelleen et se ei oo tasa-arvoa edelleenkään, ees lähelle päästy sitä, vaikka väitetään hirveesti. Rikkailla on todella paljon helpompaa kuin köyhillä. (...) Ja sit välillä tuntuu, et se vaan pahenee entistä enemmän, justiinsa kun kaikkia veroja nostetaan ja kaikkea muuta. Niin ei hän se vaikuta rikkaisiin juurikaan, pari euroa ruuassa, mut köyhille se on aika paljon sit kuukauden aikana...”

”Valtio käyttää rahoja väärin asioihin liikaa. Kuten esimerkiksi justiinsa vaikka jonkun kulttuuritalon rakentaminen tai joku missä ei käy kun satakunta ihmistä, kun se vois käyttää johonkin hyvään kuten ruokajonoihin tai johonkin mikä auttaa ihmisiä paljon enemmän”

Nuoret, jotka kokevat tulevaisuuden positiivisena, kuvailevat tilannettaan neutraalin odottavaksi, positiivisen uteliaaksi, urasuunnitelma on selkeämpi ja heidän oma pyrkimys on suhtautua positiivisesti elämäänsä, vaihtelevista tilanteesta huolimatta.

”Tältä näkymältä en kyllä osaa sanoa jos perusduunia ja.. jonka ohella yrittääs sitä omaa projektia vääntää parhaansa mukaan”

"Odotusta. Mulla on suunnitelmissa, et heti kun menen kouluun, otan sieltä tota.. noi tutkintopaperit. Ja valmistumisen jälkeen menen vähks aikaa töihin ja sen jälkeen menen uudestaan armeijaan"

"Emmä tiiä... ehkä se ku on ite päättänyt tehdä siitä positiivisemmän ei ehkä halua mitään negatiivista tulevaisuutta ja sillee.. et halua pyrkii parempaa ehkä, se näyttää sillo paljon valosammalta"

6 Johtopäätökset

6.1 Nuoret kokevat epävarmuutta tulevaisuudessaan

Opinnäytetyöntutkimustuloksista voidaan havaita, että ne pajanuoret joilla jatkosuunnitelma on selkeämpi, näkevät tulevaisuuteensa positiivisempana ja kykenevät suhtautumaan elämäntilanteessa, haasteista riippumatta positiivisemmin. Pajajakson aikana tulevaisuuden suunnittelu ja jatkosuunnitelmien laatiminen voi kohentaa nuoren tulevaisuudenkuvaa. Nuoren positiivinen suhtautuminen tulevaisuuteen motivoi nuorta ja osaltaan ehkäisee syrjäytymistä.

Työpajatoiminnassa on nuoria, jotka näkevät tulevaisuutensa *odottavan positiivisena*, mutta liian suuri osa näkee tulevaisuuden sumuisena ja negatiivissävytteisenä. Pajalla olevan nuoren huolenaiheet eivät keskity pelkästään häneen itseensä tai nouse pelkästään omasta voinnista. Nuoret miettivät yhteiskunnallisia asioita jopa niin syvällisesti, että tämä näyttää vaikuttavan nuoren mielialaan.

Opinnäytetyö tuo esille, että nuoret kokevat tulevaisuuden tuovan mukanaan taloudellisen epätasa-arvoisuuden kasvua ja kasvavaa työttömyyttä. Nuoren kokemuksen mukaan verorahoja voitaisiin kohdentaa paremmin, esimerkiksi perheiden taloudellisen ahdingon kierteen pysäyttämiseen. Keskusteluissa tuli ilmi nuorien huoli perheiden taloudellisesta epätasa-arvoisuudesta ja omakohtaisia kokemuksia siitä, kuinka hyvävaraisten on vaikea ymmärtää perheitä, joilla on taloudellisesti hankalaa. Tämä seikka auttaa ymmärtämään pajalla olevan nuoren mahdollista heikkoa integroitumista yhdestä näkökulmasta. Perheen heikolla taloudellisella tilanteella, on Kansallinen syntymäkohortti 1987 – tutkimuksen tulosten valossa yhteiskunnallista vaikutusta. Vanhempien koulutus ja taloudellinen tilanne vaikuttaa jälkikasvun mahdollisuuksiin taloudellisesti itsenäiseen elämään ja näkyvät mielenterveyden haasteina. Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksen tulokset kertovat, että, lapsuuden olosuhteilla on huomattava vaikutus myöhempään hyvinvointiin. (Paananen 2012: 41.)

Ne, jotka näkivät oman tulevaisuuden haasteellisena, kuvailivat tilannetta vaikeana jaksaa ponnistaa yhteiskunnassa, sumuisena, synkkänä ja ulkopuolelle jäävänä, tai yksittäisistä tekijöistä riippuen hyvin vaakalaudalla olevana. Nuoret kokivat, että heitä työmarkkinoilla eteenpäin auttaisi oman terveydentilan koheneminen, työkokemuksen-

ja suhteiden saaminen työelämään. Työmarkkinoilla toimiminen voi olla nuorelle haastavaa ja esimerkiksi ensimmäisen kesätyöpaikan saaminen on haasteellisempaa, jos lähipiirissä ei ole henkilöitä jotka voivat avustaa kesätyöpaikan löytämisessä. Esimerkiksi kesätyöpaikoista saatu työkokemus voi edesauttaa myöhempää työllistymistä.

Opinnäytetyön tulosten perusteella näyttää siltä, kun pajanuorella suurin huolenaihe on terveydentila, ei hän ole kyennyt suunnittelemaan tulevaisuutta määrätietoisesti. Esimerkiksi hakemaan yhteishaussa aloille, joista hän on oikeasti kiinnostunut. Toisaalta nuori kokee, että oma aktivoituminen, tekeminen ja yrittäminen parantaisivat myös psyykkistä vointia. Kuokkasen (2011) mukaan nuorilta, jotka ovat jääneet ikäluokastaan ulkopuolelle saamatta koulutus tai työpaikkaa, puuttuu usein suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus ja kyky päätellä, että heidän oma aktiivisuus on keskeisessä asemassa ongelmanratkaisussa ja elämänhallinnassa. (Kuokkanen 2011: 113.)

Opinnäytetyötutkimus osoittaa, että pajalla on nuoria, jotka kertoivat olevansa työttömyyden ”kierteessä” jota on heidän mukaan hankala saada pysähtymään. Ulkopuoliseksi jäämiseen liittyvää keskustelua esiintyi tutkimushaastatteluissa useasti, vaikka se ei ollut suorana kysymyksenä. Tulevaisuudessa nuorta pohdittaa myös omaan kulttuurin liittyvät haasteet, esimerkiksi kulttuuriin liittyvän pukeutumisen sopivuus työelämään. Nuoret jotka puhuivat työttömyyden kiertestä, vaikuttivat olevan erityisen motivoituneita vastaanottamaan neuvoa ja opastusta työnhakuun.

Opinnäytetyöntutkimustuloksista voidaan havaita, että tulevaisuuden ja työllistymisen epävarmuus vaikuttaa pajanuoren kykyyn itsenäistyä, ottaa vastuuta omasta taloudesta kokonaisuutena: Vanhempien tai vanhemman kanssa asuvat nuoret kokevat, ettei heillä ole epävarmasta elämäntilanteestaan johtuen realistista mahdollisuutta muuttaa omaan asuntoon.

Vanhemman kanssa asuminen saattaa vaikuttaa nuoren itsenäistymiskokemukseen ja vastuunottokykyyn. Anna-Liisa Lämsän tutkimuksen mukaan sosiaalisen integraation ongelmat näyttäytyivät tutkimuksessa ensisijaisesti perheongelmina, joista toisena selitysmallina on aikuisuuden ja lapsuuden välisen rajan epäselvyys. Yhtenä sen ilmentymänä ovat nuoret, jotka eivät ole kasvaneet aikuisiksi ja ottaneet vastuuta. Siinä kyse on nuorten aikuisten negatiivisesta riippuvuussuhteesta omiin vanhempiinsa tai yhteiskunnan auttamisorganisaatiosta. Nuoret kokivat, että pajatoiminnassa on hyvä saada asumiseen liittyvää ohjausta ja konkreettista tukea. (Lämsä 2009: 219.)

Koko työvoimaa tarkastellessa työttöminä on enemmän miehiä kuin naisia. Syrjäytyneistä nuorista kaksi kolmasosaa on nuoria miehiä. Myös Omnian nuorten työpajojen asiakkaista suurin osa on miehiä. On erityisen positiivista, että Omnian nuorten työpajat onnistuvat tavoittamaan erityisesti nuoria miehiä toimintaansa, sillä syrjäytymisen sukupuolittuneisuus kertoo nuorten miesten aktivoimisen haasteellisuudesta.

6.2 Nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvien palvelujen parempi saatavuus

Opinnäytetyöntutkimus antaa viitteitä, että nuoret kokevat terveystalouden saata-
vuuden vaikeaksi ja kokevat osittain saadun palvelun huonosti omaa vointia tukevaksi. Opinnäytetyöntutkimuksen tuloksista on havaittavissa, että psyykinen vointi on keskeinen nuoren huolenaihe tulevaisuutta ja jatkosuunnitelmaa mietittäessä. Nuorten näkemyksen mukaan terveystaloudet tulisi olla paremmin saatavilla. Aihe ei koske pelkästään Omnia nuorten työpajoja. Valtakunnallisesti tarkasteltuna nuorisopsykiatrian potilasmäärät ja avohoidon käynnit ovat lisääntyneet tasaisesti vuodesta 2006. Avohoidon nuorisopsykiatrian potilasmäärät ovat nousseet 2006 vuodesta alkaen 68 prosentilla. Vuonna 2011 mielenterveydellisistä syistä työkyvyttömyyseläkkeelle jäi mielenterveyden häiriön perusteella 1569 alle 30-vuotiaasta, mikä on enemmän kuin koskaan aiemmin. (Allianssi 2014: 40.)

Nuoren kokemuksen mukaan terveystalouden lisäksi tulisi entistä paremmin olla saatavilla taloudellisia palveluita, kuten velkaneuvonta ja neuvontaa sosiaalietuisuuksista, nivelvaiheenohjausta, työkokeilutoimintaa, oppisopimuskoulutusta.

Nuoren näkökulmasta työkokeilupaiikkoja saisi olla enemmän tarjolla aloilla, joihin on vaikea työllistyä ilman suhteita ja aiempaa työkokemusta. Lisäksi työpajatoiminnassa työkokeilupaiikkoja saisi olla enemmän ja työkokeilujakson pituus pidempi, kuin nykyinen enintään kuusi kuukautta. Työnhakukoulutusta tulisi olla enemmän ja matalammalla kynnyksellä saatavissa. Nuoret kokevat suhteiden olevan keskeinen asia työmarkkinoilla menestymiseen. Opinnäytetyöntutkimukseen osallistuneista kuudella oli korkeimpana koulutuksena enintään peruskoulu. Nuorten huoli työpaikkojen vähäisyydestä on aiheellinen. Perusasteen työpaikkojen määrä on vuodesta 1990 vuoteen 2010 vähentynyt enemmän kuin puolella, joten kilpailu peruskoulupohjaisista työpaikosta on kovaa. (Myrskylä 2012: 14–15.)

Haastatellut nuoret tuntevat Sanssi-kortin hyvin ja osaavat käyttää sitä. Haastattelussa tuli ilmi, että Sanssi-kortin tuoman palkkatuen avulla on työllistymistä myös tapahtunut.

Haastateltujen nuorten kohdalla TE-toimistosta oli tarjottu aktivoivaa toimintaa kolmen kuukauden sisällä työttömäksi jäämisestä, esimerkiksi pajatoimintaa, työnhakuvalmennusta ja Nuorten aikuisten osaamisohjelman koulutuksia. Haastatellut nuoret olivat kuulleet pajoista TE-toimistosta ja ohjautuneet pajoille nopeastikin työttömäksi ilmoittautumisesta. Ainakin haastateltujen nuorten kohdalla palveluohjaus oli toteutunut hyvin, mikä antaa suuntaa siihen, että Nuorten yhteiskuntatakuun mukaista palveluohjausta tapahtuu Uudenmaan TE-toimiston Espoon alueella. Haasteena ovat ne nuoret, jotka eivät ole ilmoittautuneet työttömäksi työnhakijaksi jäätyään pois aktiivisista toiminnoista. He eivät saavuta TE-toimiston palveluohjausta ja ovat saattaneet saada informaatiota ikään kuin sattumalta, esimerkiksi kaverilta ja vasta kun passiivisuus on pitkittynyt.

Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että nuoret ovat oman kokemuksen mukaan saaneet eri palvelumuodoista liian huonosti informaatiota. Palveluohjausta ei ole tapahtunut kaikilla sektoreilla, ja nuorella on jäänyt kokemus, että muita palveluita ei hänen elämäntilanteessaan ole käytettävissä. Tutkimustuloksista ilmenee myös, että pajatoiminnasta kuulemista ja toimintaan pääsyä nuoret pitävät sattumana ja hyvänä turina.

Toisaalta opinnäytetyötutkimus osoittaa, että pajalla olevilla nuorilla on hyvä tuntemus palveluista, jotka ovat nuorisotakuun toteuttamiseen yleisiä keinoja. Nämä keinot ovat myös keskeisiä pajanuorta ympäröiviä palveluita. Parhaiten tunnetaan ja on käytetty etsivän nuorisotyön palvelua, joka tutkimustuloksia tarkastellessa osoittautuu nuoren näkökulmasta pajojen keskeiseksi yhteistyökumppaniksi palveluohjauksen toteuttajana. Lisäksi tunnettuja palveluita ovat TE-toimiston ammatinvalinta ja uraohjauspalvelut sekä työnhakukoulutukset. Huonointen keskeisistä palveluista tunnetaan Nuorten aikuisten osaamisohjelma ja siihen liittyvät koulutukset (NAO-koulutukset), vaikka useat pajalla olevat nuoret ovat ilman ammatillista koulutusta olevia ja kaksikymmentä vuotta täyttäneitä ja täten NAO-koulutusten kohderyhmää. Nuorten aikuisten osaamisohjelman- ja sen puitteissa järjestettävien koulutuksien tiedottamista tulee lisätä pajatoiminnassa.

Nuoret kokevat asumiseen liittyvän ohjauksen tärkeänä ja sitä on syytä pitää yllä, sillä pajatoiminnassa olevat nuoret ovat sitä ikäryhmää, jotka usein muuttavat vanhempien luota asumaan itsenäisesti. Itsenäinen asuminen ja siihen liittyvät velvollisuudet arveuttavat etenkin niitä nuori, jotka eivät koe saavansa tukea elämänmuutokseensa lähipiiristä.

Pajanuoret kokevat yhteishakuvelvoitteen haastavaksi silloin, kun opiskeluihin hakeutuminen ei ole ajankohtaista esimerkiksi oman terveydentilan vuoksi. Tutkimuksen tuloksista on tarkasteltavista, että tällöin yhteishaku koetaan turhauttavaksi, ahdistavaksi ja aiheuttaa tulevaisuuden ennakkointiin vaikeutta, koska opiskelupaikka on myös otettava vastaan, jos sellaista yhteishaun tuloksena tarjotaan. TE-toimisto ja nuori voivat tietyin edellytyksin sopia hakuvelvollisuudesta pääsäännöstä poikkeavasti tai hakuvelvollisuuden korvaamisesta kokonaan jollakin nuoren yksilölliseen tilanteeseen sopivalla palvelulla tai toimella (Nuorisotakuu 2013: 7). Haastateltujen nuorten kohdalla ei ilmene, että tätä menettelyä olisi pajanuorten kohdalla erityisesti sovellettu. Velvoite hakea yhteishaussa työttömyysetuuden saamiseksi on voimassa myös esimerkiksi työkokeiluajana, joten haun toteutuminen on varmennettava työpajatoiminnassa, vaikka se on ristiriidassa nuoren tilanteen tai näkemyksen kanssa.

6.3 Työpajatoiminnan merkitys nuorisotakuun yhtenä toteuttajana

Nuorisotakuun tavoitteena on edistää nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista, ehkäistä nuorten työttömyyttä pitkittymästä, tunnistaa nuorten syrjäytymisvaaraan liittyvät tekijät sekä tarjota nuorille tukea jo varhaisvaiheessa estämään nuorten syrjäytymiskehitystä ja ulkopuolisuutta. (Nuorisotakuu 2013:3.)

Työpajatoiminta järjestää työttömille työnhakijoille työkokeilua, jonka tarkoituksena on ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittäminen tai tukea työmarkkinoille paluuta. Nuorten työpajatoiminta antaa mahdollisuuden harjoitella työelämäntaitoja, jonka ohella on mahdollisuus saada sosiaalista, psyykkistä, ja oppinnollista tukea.

Tutkimuksen tuloksen osoittavat, että nuoret hakeutuvat työpajalle ensisijaisesti saadaakseen työkokemuksen. Merkittävää tuloksissa on se, että pajalle hakeutumisen syy, voi olla myös esimerkiksi terveydentilan parantaminen, vaikka pajan tehtävänä on tarjota työelämän taitoihin valmennusta, eikä varsinaisesti terveydenhoidollista tukea. Päivärytmin ja työelämänrytmin ylläpitämiselle ja parantamiselle pajat antavat hyvän mahdollisuuden. Pajalle tulevan nuoren kokemus pitkittyneen työttömyysjakson syystä, on heikon työllisyystilanteen lisäksi usein tuntemus heikosta terveydentilasta ja voimattomuuden tunne ottaa vastuuta ja parantaa omaa elämäntilannettaan. Omnian nuorten työpajatoiminnassa on nuoren elämänhallinnan vahvistamiseksi resursoitu sekä yksilöohjausta, että ryhmätoimintaa. Pajanuorten käytettävissä ovat toimintaterapeutin, työpajakuraattorin palvelut. Lisäksi Omnian nuorten työpajat ovat tarjonneet vuodesta

2012 lähtien valmentavan pajajakson palvelua, joka on tarkoitettu nuorille, jotka tarvitsevat kuntouttavaa työtoimintaa. Heidän käytettävissä on valmentavan pajajakson ohjaajan palvelut.

Ryhmämuotoisten työskentelymenetelmien merkitystä ei voi väheksyä. Nuorille keskeistä on sosiaalinen ympäristö ja pajoilta saatava vertaistuki. Vertaistuen saaminen parhaimmillaan antaa ongelmanratkaisukeinoja ja parantaa nuoren itseluottamusta. Jaettu kokemus samassa elämäntilanteessa olevien nuorien kanssa voi parhaimmillaan olla eheyttävää ja minäkuvaan rakentavaa.

Tuloksista voidaan todeta, että nuoren omat pajajaksolle asettamat tavoitteet, ovat pitkälle yhteiskuntatakuun tavoitteiden kanssa samansuuntaiset. Keskeisenä tavoitteena on työllistyminen tai opiskelupaikan saaminen joko pajajakson aikana tai työpajajakson jälkeen. Osalla toiveena oli saada oppisopimuskoulutus- tai opiskelupaikka nuorten aikuisten osaamisohjelman kautta.

Terveystilaan liittyvät asiat ja päivärytmin ylläpitäminen ovat myös keskeisinä nuoren antamina tavoitteina pajajaksolle. Tämä tukee ajatusta, että pelkkä ammattitaidon ohjaaminen ei riitä laadukkaan työpajatoiminnan ylläpitämiseksi, sen ohella tarvitaan laadukasta psykososiaalista ohjausta.

Työkokeilutoiminnan tarkoituksena on ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittäminen tai työmarkkinoille paluun tukeminen. Yhteiskuntatakuun tavoitteena on, yhtälailla, edistää nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista. Tulosten mukaan työpajatoiminta vastaa, nuoren näkökulmasta, tähän tarkoitukseen hyvin tai vähintään kohtalaisesti. Keskeisiä uravalintoja tukevia toimintoja on mahdollisuus tutustua eri ammatialoihin, opiskelumahdollisuuksista annettu informaatio sekä järjestetyt yksilökeskustelut ohjauspalvelun ammattilaisen kanssa. Tuloksista ilmenee, että nuoret panostavat myös itse asettamiinsa tavoitteisiin työpajajakson aikana. Nuoret, joiden ensisijaisena tavoitteena oli työpaikan saaminen, olivat laatineet pajajakson aikana lukuisia työhauilmoituksia aktiivisesti. Pajalla annettavan psykososiaalisen tuen merkitys tulee ilmi siitä, mitä nuoret kertovat pajajakson aikana tärkeäksi kokemiksi asioiksi, joita on monipuolinen oman elämänhallintaan liittyvä ohjaaminen ja tukeminen.

Haastateltujen mukaan Omnian työpajatoiminnan nuoren kohtaamisessa ja ohjaamisessa ilmeneviä elementtejä ovat yksilöllinen huomioiminen, rauhallinen ja kärsivällinen ohjaustyyli, ajan antaminen, vertaistuki sekä huomioivat ja keskustelutukea antavat

ihmiset. Pajajakson aikana on mahdollisuus suorittaa erilaisia tötaitoihin liittyviä kursseja jotka nuoret kokivat työllistymistä tukevaksi. Opinnäytetyö osoittaa, että psykososiaalisen tuen antaminen ja nuoren kohtaamiseksi tulemisen tunne vastaa nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteeseen tunnistaa nuorten syrjäytymisvaaraan liittyviä tekijöitä ja tarjota nuorille tukea jo verrattain varhaisessa vaiheessa, sekä estää ulkopuolisuutta.

Opinnäytetyötutkimus antaa näyttöä sille, että haastattelun osallistuneiden nuorten kokemusten mukaan pajatoiminta kykenee vastamaan hyvin nuorisotakuun tavoitteisiin ja sillä on selkeä, oma paikkansa palveluverkostossa. Opinnäytetyön tutkimustuloksista voidaan löytää, että nuoren näkemyksen mukaan pajat pystyvät edistämään nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista ja tätä kautta ehkäisemään nuoren työttömyyttä pitkittymästä. Tutkimustulokset antavat suuntaa sille, että pajat pystyvät vaikuttamaan tekijöihin, jotka ehkäisevät ulkopuolisuuden tunnetta ja tarjoamaan nuorille tukea jo verrattain varhaisvaiheessa, kun otetaan huomioon palvelun kohdeikäryhmä. Pajat antavat ympäristön monipuoliseen työelämäntaitojen harjoitteluun sekä psykososiaaliseen tukeen. Työtaitojen kehittäminen yhdistettynä vahvaan psykososiaaliseen tukeen samassa, vertaiselle ikäryhmälle suunnatussa palvelussa on palvelumuoto, jolle on selkeä tarve ja jota pajatoiminta pystyy tarjoamaan.

7 Lopuksi

7.1 Pohdintaa opinnäytetyöstä

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää nuorten kokemuksia Omnian nuorten työpajatoiminnasta sekä niihin liittyvistä palveluista. Tavoitteena oli selvittää mitä yhtymäkohtia nuorten kokemuksilla pajatoiminnasta on nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteiden kanssa. Tutkimuksessa on peilattu nuorten kertomaa syrjäytymiseen liittyvään tutkimukseen, sekä psykososiaalisen työskentelyn teorioihin ja kuten myös sosiaalipedagogiikkaan. Yhteiskunnallisessa viitekehykseen peilattaessa on otettu huomioon keskeiset työpajatoimintaa ohjaavat lait sekä nuorten yhteiskuntatakuun periaatteet.

Opinnäytetyön pohjalta ei pyritä luomaan kokonaiskuvaa suomalaisnuorten näkemyksistä. Se tarjoaa käsittelemäänsä aiheeseen yhden raportoidun tutkimuksellisen havainnon, koskien Espoon, Kirkkonummen ja Kauniaisen nuoria palvelevan työpajojen nuorten kokemuksiin pohjautuen. Tutkimuksen tavoitteena on ollut kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin syventää ymmärrystä, nuorten kokemuksiin perustuen nuorten työpajatoimintaa kohtaan sekä ympäröiviä palveluita kohtaan, jotka ovat keskeisiä työpajanuoren tukemisessa ja samalla yhteiskuntatakuun toiminnassa.

Jo tutkimussuunnitelmaa laadittaessa tiedostettiin opinnäytetyöntekijän toimiminen työpajakuraattorina opinnäytetyön kohteessa. Tämä on pyritty ottamaan huomioon tutkimuksen luotettavuutta rakentaessa ja ennen kaikkea tietoisesti toimimaan tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti. Jo haastateltavia haettaessa tiedotettiin tarkasti, että kyseessä on työpajatoiminnan ulkopuolinen tutkimus ja haastattelija toimii haastattelutilanteessa opintoihinsa liittyvän opinnäytetyön tutkijana. Lisäksi korostettiin, että aineistona käytetään ainoastaan haastateltavan haastattelutilanteessa kertomia asioita, jotka tallentuvat äänitteelle, eikä mitään tietoa mitä haastattelija on mahdollisesti havainnut tai saanut tietää muussa yhteydessä. Nuoret valittiin vapaaehtoisista satunnaisesti, joten haastatteluun osallistui myös nuoria jotka eivät ole olleet varsinaisesti työpajakuraattorin ohjauksen piirissä pajajaksonsa aikana ja olivat täten vieraampia.

Tutkimusluvat haettiin kirjallisesti, tutkimusympäristön eli Omnian nuorten työpajojen johdolta, sekä pyydettiin kaikilta tutkimukseen osallistuvilta. Erityistä huomiota eettisyyteen on kiinnitettävä aineistonkeruussa ja vastaajien informoimisessa oikeuksistaan. Tutkimusaineisto on käsitelty, säilytetty ja haastatteluäänitykset hävitetty sovitun mu-

kaisesti. Tutkimukseen osallistujien henkilöllisyys ei tule ilmi tutkimusaineistossa. Yksityisyyden suojaa lisää se, että haastateltavat on valittu viidestä eri toimipisteestä ja kahdelta erilliseltä pajajaksolta, kevään- ja syksyn jaksoilta.

Haastattelumetodiksi valitsemani teemahaastattelu oli mielestäni onnistunut valinta, se antoi riittävästi tilaa ja liikkumavaraa hyvin erityyppisille ja pituisille haastattelukeskusteluille ja mahdollisuuden pyytää tarkennusta vastauksiin. Koin, että haastattelutekniikkani parani haastattelujen kuluessa ja nuorten antamista vastauksista tuli monipuolisempia ja kuvailevampia. Koin, että sain riittävän aineiston opinnäytetyötutkimusta varten, joka vastaa tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

7.2 Kehittämiseen näkökulmia

Työpajoilla olevien nuorten keskeinen huolenaihe on oma terveys ja jaksaminen. Suvi Ervamaan (2014) *Onnistunut nuorisotakuu* –hankkeen loppuraportin ja Sirkku Reposen (2014) *Nuorisotakuun palvelujärjestelmän kartoitushankeen loppuraportin* mukaan kuntoutus- ja terveysterveysten kysyntä on tarjontaa suurempi. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportin *Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia* (Työ- ja elinkeinoministeri 2014) mukaan eniten kehitettävää on sosiaali- terveys- ja kuntoutuspalveluissa.

Myös työpajatoiminnassa olevat nuoret toivat kokemuksensa terveysterveysten riittämättömyydestä esille. Nuoret kertoivat työpajatoiminnan yhdeksi keskeiseksi tavoitteekseen terveydentilan kohentamisen, liittyen psyykkiseen vointiin ja sitä kautta kokonaisvaltaiseen voimaantumiseen. Toisaalta esille tuli seikkoja, että palvelua on tarjolla, mutta nuoren näkemyksen mukaan se ei tunnu auttavan hänen elämäntilanteeseensa. Tämä opinnäytetyötutkimus ei anna tietoa siitä, miksi näin on.

Työskentely nuoren elämäntilanteen parantamiseksi vaati pitkäjänteistä otetta ja mahdollisuutta palata saamaan tukea uudelleen siihen paikkaa, minkä nuori on kokenut hyödylliseksi. Nuoren näkökulmasta muutos on usein liian hidasta ja täten turhauttavaa. Nuorten yhteiskuntatakuun toimenpiteiden tulisi antaa resursseja pitkäjänteiseen ja pitempi aikaiseenkin tukeen. Nuorisotakuun toimenpiteiden ja periaatteiden toivoisi täten kantavan hallituskautta pidemmälle, jotta pitkäjänteinen tukeminen olisi resurssien puitteissa mahdollista ja toimivat palvelumuodot vakiintuisivat edelleen.

Omnian nuorten työpajoilla opinnollistamisen mahdollistavan osaamistodistuksen käyttöönottamista yhtenä syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä on pohtimisen arvoinen. Opinnäytetyötutkimus osallistuneiden nuorten kohdalla oli perinteiseen oppimisympäristöön liittyviä huonoja kokemuksia, mutta pajaympäristössä toimiminen oli kuitenkin luonnistunut.

Opinnäytetyön esille tuoma nuoren tunne motivaation vajavuudesta ja kykenemättömyydestä on haasteena pajatoiminnan kohderyhmällä. Maslowin tarvehierarkian teoria, (esiteltä lyhyesti opinnäytetyön kohdassa 3.4) voi antaa perspektiiviä pohdittaessa pajanuoren elämäntilanteen vaikutusta kykyyn motivoitua pohtimaan työllistymiseen ja opiskeluun liittyviä asioita. Kuten tässä opinnäytetyössä on mainittu, psykososiaalinen ohjaamisen osana ovat yhtä lailla sosiaaliset, taloudelliset ja psyykkiset ongelmat, tiedostaen sosiaalityön terapeutin ulottuvuuden. Psykososiaalinen työskentelyote on omiaan kuvaamaan työskentelyotetta, jota tarvitaan pajaympäristössä. Ei riitä, että ohjauksessa tyydytään tekemään pelkästään oivaltavia havaintoja vaan sen lisäksi tarvitaan konkreettista tukea ja ohjausta nuoren tilanteen mukaan. Nuori tarvitsee huoneen tai asunnon jossa levätä, ruokaa poistamaan nälkä, rahaa matkalippuun jolla tulla työpajalle aktiiviseen toimintaan ja niin edelleen. Kun perus- ja turvallisuuden tarpeet ovat tyydytettyinä, on nuorella paremmin resursseja ja motivaatiota pohtia tulevaisuuttaan.

Opinnäytetyötutkimuksen tulosten perusteella osallisuuden tunnetta tulisi edelleen lisätä esimerkiksi pajanuorten ryhmäyttämisellä. Työtehtävien sopiva määrä tukee nuoren kokemusta osallisena ja aktiivisena toimijana. Työtehtävien määrää tulisi säännöstellä ja jakaa nuorten työskentelykuntoisuuden ja tavoitteiden mukaan paremmin. Työnhakua tulee pajajakson aikana tehostaa ja myös jaotella oikein, sillä osalle nuorista työnhakemisen tukeminen ei välttämättä ole sopiva tukemismuoto elämäntilanteeseen nähden. Aktiivinen jatkosuunnittelu auttaa työkokeilujaksolle annettujen tavoitteisiin pääsemistä, kuin myös Nuorten yhteiskuntakuun tavoitteet toteutumista.

Markkinointia ja tietoisuutta pajatoiminnan tarjoamista palveluista tulisi lisätä joka sektorilla. Opinnäytetyötutkimuksen mukaan nuoret ovat kokeneet, että työpajatoiminta on ollut osalle hankalasti löydettävä palvelumuoto. Hankaluutta aiheuttaa se, että työpajatoiminnan kohderyhmä ei usein ole missään palvelussa, edes työttömiä työnhakijoina, jolloin tieto pajatoiminnasta on usein kuultu ikään kuin sattumalta kavereilta tai tutuilta. Työpajatoiminnasta tiedottaminen ja markkinointi ovat tärkeitä. Työpajatoiminnan

markkinointia voitaisiin kehittää edelleen tuomalla sitä lähemmäksi nuorten luontaista elinpiiriä, esimerkiksi nuorisotaloille ja ostoskeskuksiin.

Työpajatoimintaan osallistuu monen kulttuurin nuoria. Työnantajien tietämystä kulttuuriin liittyvissä asioissa tulisi yleisesti työmarkkinoilla lisätä, ettei esimerkiksi kulttuuriin liittyvä vaatetus olisi nuoren työnsaannin esteenä. Tätä asiaa voi työpajatoiminta edistää omalta osaltaan, esimerkiksi eteenpäin ohjauksen yhteydessä. Nuoren näkökulmasta työkokeilupaikkoja saisi olla enemmän tarjolla aloilla, joihin on vaikea työllistyä ilman suhteita ja aiempaa työkokemusta.

Tutkimustuloksista voidaan havaita, että nuoret arvostavat aktiivista, monipuolista ohjausta ja tukea jota tarjotaan rohkealla otteella, muttei holhoamista eikä säälimistä. Sosiaalialan ammattilaisen näkökulmasta tämän opinnäytetyötutkimuksen havainnot tukevat laadukkaan ammattimaisen yksilöllisen ohjauksen tarpeellisuutta työpajatoiminnassa. Yksilö- ja ryhmäohjauksen ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeistä työpajatoiminnan tavoitteiden saavuttamisessa.

Työpajojen toiminnassa yhdistyy työtaitojen harjoittelu sekä mahdollisuus saada henkilökohtaista tukea. Työpajatoiminnan erityispiirre on, että se voi antaa nuorelle samassa palvelussa työelämän osaamista sekä laadukasta elämänhallinnasta ohjausta ja tukea. Tämän tuloksena saadaan nuoren kanssa laadittua jatkosuunnitelma, joka parhaimmillaan kantaa pitkälle elämässä. Nuorten työpajatoiminnalla on hyvät mahdollisuudet olla palvelu, jolla on huomattavaa inhimillistä merkitystä yksilöllisesti että yhteiskunnallisesti, nuorten yhteiskuntatakuun yhtenä toteuttajana.

Lähdeluettelo

Allianssi 2014. Nuorista Suomessa 2014. Tutkimuskooste. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.

Alho, Linnea 2014 Nuorisotakuun seuranta Uudenmaan alueella marraskuu 2014. Uudenmaan ELY-keskus. <https://www.ely-keskus.fi> Luettu 10.1.2015

European Commission 2014. EU measures to tackle youth unemployment. European Union

Ervamaa, Suvi 2014. Kohti onnistunutta nuorisotakuuta? –Nuorten ja ammattilaisten näkemyksiä nuorisotakuun toteutuksesta ja kehittämisestä. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry. Sälökarin Kirjapaino Oy. Helsinki

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, Jari – Vastamäki, Jaana 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa: Aaltola, Juhani, Valli Rainen (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus. 26-44.

Granfelt, Riitta (1993) Psykososiaalinen orientaatio sosiaalityössä. Teoksessa: Granfelt, Riitta, Jokiranta, Harri, Karvinen, Synnöve, Matthies, Aila-Leena, Pohjola, Anneli (toim.) Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto, 175–228.

Hallituksen ohjelma 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia

Hallituksen ohjelma 2014. Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 24.6.2014 nimitetyn pääministeri Alexander Stubbien hallituksen ohjelmasta. Helsinki. Valtioneuvoston kanslia

Halvorsen, Bjørn - Hansen, Ole - Johnny - Tägtström, Jenny 2013. Young people on the edge (summary). Labour market inclusion of vulnerable youths. Nordic Council of Ministers, Nordic Council of Ministers Secretariat

Hirsjärvi, Sinikka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita.

Hirsjärvi, Sinikka - Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hämäläinen, Juha 2010. Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehityksessä. Teoksessa Nivala, Elina – Saastamoinen, Mikko (Toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteista ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 73.. Helsinki: Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. 169 – 196.

Hämäläinen, Juha - Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY

Hämäläinen, Tuija – Palo, Susanna 2014 Työpajapedagogiikka. Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajoilla. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Star-offset Oy

Kuokkanen, Taina 2011: Nuorten aikuisten huono-osaisuus ja sen periytyminen Porissa. Teoksessa Kuokkanen, Taina – Melin, Harri – Neumanen, Päivä – Painilainen, Timo. "Elämän suuntaviivat vähän hukassa" Tutkimus nuorten huono-osaisuudesta. Turku: Turun yliopisto/sosiaalitieteen laitos/Sosiologia, 97-124.

Lairio, Marjatta – Puukari, Sauli 2001. Ohjaus käsitteenä ja ammattina. Teoksessa: Lairio, Marjatta – Puukari, Sauli (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista 28.12.2012/916

Leinonen, Tuomas – Pekkala Terho 2001. Kannattaako työpajatoiminta? Tutkimus työpajojen taloudellisesta ja sosiaalisesta toiminnasta. Opetusministeriö.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_208_tr23.pdf?lang=fi. Luettu 1.12.2014

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulu: Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, Oulun yliopisto

Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa -Keitä ovat syrjäytyneet nuoret. Helsinki: Eva analyysi No 19.

Mönkkönen, Kaarina – Nurro, Marjukka – Väiseänen, Raija 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopio: Kuopion yliopisto, Koulutus ja kehittämiskeskus.

Notkola, Veijo - Pitkänen, Sari - Tuusa, Matti - Ala-Kauhaluoma, Mika - Harkko, Jaakko - Korkeamäki, Johanna - Lehtikoinen, Tuula - Lehtoranta, Pirjo - Puumalainen, Jouni (Kuntoutussäätiö), Ehrling, Leena, Hämäläinen, Juha - Kankaanpää, Eila - Rimpelä, Matti, Vornanen - Riitta. (konsortioikumppanit). 2013. Nuorten syrjäytyminen – Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan Tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Helsinki: Eduskunta

Omnia nuorten työpajat 2013. yleisesite

Omnia Nuorten työpajat 2014a. Omnia Nuorten työpajojen verkkosivut.
<https://www.omnia.fi/web/tyopajat> Luettu: 11.11.2014

Omnia Nuorten työpajat 2014b. Omnia nuorten työpajojen tilastointi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Tiedote 26.09.2011. Nuoret takaisin työelämään www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/09/nuorten_yhteiskuntatakuu.html Luettu 8.9.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotyö, Nuortentyöpajat .
www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/tyoepajat/?lang=fi,
Luettu 10.10.2014

Opetusministeriö. 2006. Nuorten työpajatoiminnan yleiset perusteet ja suositukset, opetusministeriön päätös 17/600/2006 25.10.2006.
www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/tyo_epajat/Liitteet/OPM_paatos_25102006.pdf. Luettu 8.10.2014

Paananen, Raija - Ristikari, Tiina - Merikukka, Marko – Rämö, Antti - Gissler, Mika 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kansallinen syntymäkohortti 1987- tutkimusaineiston valossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 52/2012. Helsinki.

Prashnig, Barbara 2000. Erilaisuuden voima. Opetustyyli ja oppiminen. Jyväskylä: PS kustannus.

Raunio, Kyösti 2004. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki Gaudeamus.

Repo, Irma - Nuutinen, Tahvo 2003. Viestintätaito. Helsinki: Otava.

Reponen, Sirkku 2014. Nuorisotakuun palvelujärjestelmän kartoitus –hanke - Raportti nuorisotakuun palveluista Espoossa.

Salmela-Aro, Katariina -Tuominen-Soini, Heta 2013. Koulu-uupumuksesta innostukseen. Teoksessa: Reivinen, Jukka – Vähäkylä, Leema (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus

Seikkulua, Jaakko – Arnkil, Tom 2005. Dialoginen verkostotyö Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Suomen virallinen tilasto 26.8.2014. Työvoimatutkimus ,verkkojulkaisu heinäkuu 2014. Helsinki: Tilastokeskus, Luettu: 8.10.2014
http://www.stat.fi/til/tyti/2014/07/tyti_2014_07_2014-08-26_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2014. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tyolama.html. Luettu 15.1.2015.

Toikko, Timo 1997.Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. Janus 5 (2), 169–188.

Tuomi, Jouni - Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uud.painos. Livonia print, Latvia: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Luettu 3.12.2014
www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Hyva_Tieteellinen_FIN.pdf

TE-Palvelut 2015. Työnantaja, tarjoa nuorelle näytön paikka! Tietoa nuorten palkkaamisesta Sanssi-kortilla. TE-palvelut. www.te-palvelut.fi/te/fi/pdf/esitteet/sanssi_tyonantaja_esite.pdf

Työpajayhdistys. Ammattiosaamista välityömarkkinoilla. <http://www.tpy.fi/> Luettu 12.12.2014

Työ- ja Elinkeinoministeriö 2011a. Asettamispäätös 1.9.2011. Luettu 23.9.2013
http://www.tem.fi/files/30956/asettamispaatos_yhteiskuntatakuu.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. TEM raportteja 8/2012. Työllisyys ja yrittäjäosasto

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön linjaukset nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa 8.1.2013. TEM/2905/03.01.04/2012.
www.tem.fi/files/36355/Nuorisotakuun_linjaukset_TE-hallinnossa_04032013_1_.pdf
 Luettu 4.2.2013

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013b. Nuorisotakuun toteutus - Kirje nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille.
www.nuorisotakuu.fi/files/36290/Nuorisotakuun_tavoitteet_ja_sisalto_-_Kirje_nuorisotakuun_alueellisille_ja_paikallisille_toimijoille.pdf Luettu 22.11.2014

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013c. Työ- ja elinkeinoministeriön 21.2.2013 päivättyyn täydentävään kirjeeseen nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnosta 5.3.2013.
www.tem.fi/files/36121/Korjaus_tyo-_ja_elinkeinoministerion_21.2.2013_paivattyyn_taydentavaan_kirjeeseen_nuorisotaku_nu_linjausten_toteuttamisesta_TE-hallinnossa.pdf Luettu 11.11.2014

Työ- ja Elinkeinoministeriö 2014. Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti. Toimeenpanon ensimmäisen vuoden arviointi ja seurannassa sovellettavien indikaattorien kehittäminen. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeri. Työ ja yrittäjyys 15/2014.

Työministeriö 2007. Työministeriö tiedote 13.3.2007. Luettu 23.9 2014
www.valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?toid=188882&c=0&moid=188927&oid=185245)

Työllisyys ja yrittäjäosasto. Raportti 15.3.2012.
www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/01_toiminta/yhteiskuntatakuu_muistio.pdf

Vamos. VAMOS-palvelukokonaisuus. www.vamosnuoret.fi/ Luettu 10.12.2014

Vilkko-Riihelä Anneli 2001. Psyhyke: psykologian käsikirja. Porvoo: Wsoy

Liite 1. Teemahaastattelurunko

TAUSTATIEDOT

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Mahdollinen maahanmuuttajataustaisuus
4. Viimeisin koulutus
5. Työhistoria: (Palkkatyöt / Opiskelut, Oletko ensimmäistä kertaa työttömänä, Onko työttömyyttä valmistumisen jälkeen enemmän kuin palkkatyötä)
6. Työttömyys ennen tämän hetkistä työkokeilua.(alle puoli vuotta / yli puoli vuotta / vuoden yhtämittaisesti /vuoden eri pituisissa jaksoissa / yli vuoden yhtämittaisesti /500 päivää eli n. 1,5 vuotta joko yhtämittaisesti tai erijaksoissa)
7. Oletko aiemmin ollut työkokeilussa / työmarkkinatuetussa työharjoittelussa.
8. Asumistilanne

HENKILÖKOHTAISET TAVOITTEET

9. Mitkä koet työttömyytesi syiksi
10. Miksi olet halunnut työkokeiluun
11. Millaisia omia tavoitteita sinulla on / oli tälle jaksolle
12. Mitä itse olet tehnyt, jotta tavoitteesi on toteutumassa tällä jaksolla tai muussa yhteydessä
13. Mitä pitkäaikaisia haaveita tai tavoitteita sinulla on tulevaisuutesi suhteen

TYÖKOKEILUJAKSON SUJUMINEN

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista) antaa reunaehdoja työkokeilulle. Sen mukaan työkokeilua järjestetään ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämiseksi tai työmarkkinoille paluun tukemiseksi.

14. Onko ammatinvalinta vaihtoehdot mielestäsi selkiytyneet pajajakson aikana / onko työkokeilu edesauttanut työmarkkinoille paluuta? (Esimerkiksi hyvin / kohtalaisesti / huonosti / tavoitteet eivät ole toteutuneet)
15. Mitkä asiat ovat auttaneet sinua urasuunnittelussa työkokeilujaksolla
16. Mitkä asiat olet kokenut hyvinä työkokeilu jakosillasi? (Mieti kaikkia jaksojasi)

17. Mitä asioita työkokeilussa tulisi mielestäsi parantaa, miten kehittäisit toimintaa?)

YHTEISKUNTATAKUU

18. Oletko tietoinen tai oletko osallistunut joihinkin seuraavista palveluista ja missä olit kuullut seuraavista palveluista

Oppisopimuskoulutus

Nuorten aikuisten osaamisohjelma

Etsivä nuoristotyö

Te toimiston ammatinvalinta ja uraohjaus

Työnhakukoulutus

Sanssi – kortti

kielikurssi (vain maahanmuuttajat)

19. Alle 25-vuotiaan nuoren, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, on haettava keväällä vähintään kahta opiskelupaikkaa. Mitä ajattelet ilman ammatillista koulutusta olevien yhteishakuvelvoitteessa?

20. Nuorten yhteiskuntatakuun periaatteena on että, kolmen kuukauden sisällä työttömäksi jäämiseksi voidaan ohjata aktiiviseen toimintaan, kuten työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka. Mitä mieltä olet tästä (*velvoittavasta työnhakusuunnitelmasta*) ?

21. Mikä sinua auttaisi eteenpäin elämässäsi oleellisesti työmarkkinoilla. Onko elämässäsi jokin asia, joka mielestäsi hidastaa työmarkkinoille sijoittumista tai koulutuksen hankkimisessa.

22. Onko jokin asia tai palvelu, johon olet osallistunut auttanut auttanut sinua eteenpäin itsenäistymään ja kohti työelämää

23. Miltä nuorten yhteiskuntatakuu sinusta vaikuttaa?

24. Miten kehittäisi työvoima-, sosiaali- ja terveystalvveluita tai jotain muuta palvelua, jotka ovat suunnattu sinun ikäisillesi nuorille.

TULEVAISUUS

25. Millaiseksi näet tulevaisuutesi, mitä ajattelet siitä? (positiivisesti vai negatiivisesti)

